

บทที่ 3

ธรรมชาติในเพลงกล่อมเด็ก

ในบทนี้ผู้วิจัยจะพิจารณาเนื้อเพลงกล่อมเด็กที่สะท้อนความคิด ความรู้สึก, อารมณ์ ที่มีต่อธรรมชาติ อันได้แก่ สิ่งแวดล้อมที่ไม่มีชีวิต และมีชีวิต (ยกเว้นมนุษย์ที่จะนำไปพิจารณาในเชิงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเองในบทต่อไป) โดยผู้วิจัยจะแบ่งเป็นความคิดต่อจักรวาล (ดวงอาทิตย์, ดวงจันทร์, ดวงดาว, โลกมนุษย์) กับความคิดต่อ พืชและสัตว์ และแนวบ้าน ชุมชน ฯลฯ

วิธีการวิเคราะห์จะนำข้อมูลหรือเนื้อเพลงที่มีบริบทของธรรมชาติเฉพาะ เรื่องมาแยกคำ วลี ประโยค เท่าที่คาดว่าจะสามารถแสดงโลกทัศน์ จากเพลงลาวไปสู่เพลงไทยตามลำดับ จากการตีความ โดยจะพิจารณาเพลงที่มีคำลาวปน ซึ่งในที่นี้จะเรียกว่า "เพลงลาว" ซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ในอดีต และเพลงที่มีแต่คำไทยล้วนซึ่งต่อไปนี้จะเรียกว่า "เพลงไทย" ซึ่งสะท้อนโลกทัศน์ปัจจุบัน

ในการนำเพลงมาแสดงในบทนี้นั้นจะบอกชื่อเพลงและหมายเลขกำกับแต่ละ เพลงที่อยู่ในวงเล็บ(ดูภาคผนวก) ก่อนที่จะแยกบริบทมาพิจารณาดังต่อไปนี้

เพลงลาว

1. บทเพลงที่กล่าวถึงเรื่องราวของสัตว์

เพลงแผ่นดินของเรา (2)

"...ดอกเดื่อสุกเป็นพัวะ เป็นพาย	อินายกับแก๊ กับกัฮ้อง
อี้อ้อโอนคิงโคนลุก	เมืองมั่งเมืองหมบ
ไก่คึดแฝดบ่องเงินบ่องคำ	ก้านก่ฮง ...
เหยื่อ เหยื่อ นกยูง	นกยูงเทียวเฮาะ
นกเงาะเทียวฮัง	นกสั่งเทียวฮั

บากุคคู้หฺลยตามทาง	ทางบ่เห็นก็บ้อยก็ค่า...
ควายบะ เฒ่าเสื่อหินบั้งกลาง	ควายเที่ยวทางคะยิบคะเย่อ
จ้อยและอีตแม่ต่อแหล	เก็บมาพักมาพัน
ไทยเวียงจันทน์	ทอดแหเบื่องซ้าย

ตอนนี้กล่าวถึงชีวิตของสัตว์ชนิดต่าง ๆ เช่น ต๊กแก ไก่ นกยูง นกกระจอก นกกระส้าน และควาย เป็นต้น สัตว์ต่าง ๆ เหล่านี้มีอากัปกริยาตามธรรมชาติ ที่มนุษย์มองแล้วประทับใจจึงได้นำอากัปกริยาเหล่านั้นมาสอดแทรกไว้ในบทเพลง

- คำ - กบแก๊ ไก่ นกยูง นกเงาะ นกสั้ง คิงโคน ควาย
- วลี - 1. อีนายกบแก๊ 2. ไก่ติดแฝด 3. นกยูงเที่ยวเฮาะ
4. นกเงาะเที่ยวฮั้ง 5. นกสั้งเที่ยวฮู้
- ประโยค - 1. กบแก๊ฮ้อง 2. คิงโคนลูก 3. ควายบะเฒ่าเสื่อหินบั้งกลาง
4. ควายเที่ยวทางคะยิบคะเย่อ

ความคิดพื้นบ้าน

เนื้อความตอนหนึ่งในเพลงแผ่นดินของเรา (2) ที่กล่าวถึงชีวิตสัตว์นั้น ชาวบ้านเล่าให้ฟังว่าในสมัยก่อนนั้นหมู่บ้านแห่งนี้มีป่าอยู่มาก นกชนิดต่าง ๆ ก็มักจะมาทำรังกันบนต้นไม้ในป่าต้นหนึ่ง ๆ บางทีมีเป็นสิบ ๆ รังเลยทีเดียว เพราะต้นไม้แต่ก่อนเป็นต้นไม้ที่มีขนาดใหญ่ นอกจากนกต่าง ๆ แล้ว สัตว์ป่าชนิดอื่น ๆ ดังในบทเพลงก็มีด้วยเช่นกัน สัตว์ทุกชนิดดำรงชีวิตไปตามธรรมชาติ ในบทเพลงได้กล่าวถึงนก เช่น นกยูง นกกระจอก และนกกระส้าน พวกมันกลับรุกรังผู้ร้องอาจจะคิดถึงบ้านอยากจะกลับบ้านของตน เมื่อเห็นนกกำลังเดินหรือกำลังบินอยู่จึงได้คิดว่านกกลับรัง และมีการอุปมากริยาของสัตว์ให้เหมือนมนุษย์ดังตอนที่ว่า "...นกเงาะเที่ยวฮั้งนกสั้งเที่ยวฮู้ บากุคคู้หฺลยตามทาง ทางบ่เห็นก็บ้อยก็ค่า.." ในสมัยก่อนตอนเช้าตรู่ชาวบ้านหลายท่านเล่าให้ฟังว่า เขาจะได้เห็นและได้ยินเสียงร้องของนกชนิดต่าง ๆ ระคนไปทั่วหมู่บ้าน อาทิเช่น

นกกะจิบ นกกะจาบ กา นกขมิ้น นกนางเขน ฯลฯ ทั้งนี้เพราะป่ายังคงสภาพความอุดมสมบูรณ์ สัตว์จึงมีให้เห็นเสมอ ๆ ปัจจุบันนี้แม้ว่าป่าไม้จะถูกทำลายไปบ้างแต่ก็ยังมียังมีนกบางชนิดให้เห็นแต่ไม่บ่อยเท่าในอดีต เมื่อชาวพวนพูดถึงสัตว์ไม่ว่าชนิดใดมักพูดถึงในลักษณะความเป็นอยู่ที่ เป็นธรรมชาติของสัตว์ สัตว์มีอิสระในการดำรงชีวิตอย่างที่ไม่ต้องการไม่มีมนุษย์ไปรบกวน ด้วยเหตุที่คนพวนมีความผูกพันกับธรรมชาติก็ย่อมจะคิดในสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ และพรรณาธรรมชาติได้อย่างงดงาม สังเกตได้ว่าบทเพลงกล่อมเด็กเกือบทุกเพลงมีการกล่าวถึงธรรมชาติรวมอยู่ด้วย นอกจากนี้คนพวนจะผูกพันกับธรรมชาติแล้วเขายังผูกพันกับถิ่นกำเนิดของเขาด้วย เห็นได้จากมีการกล่าวถึงชื่อเมืองในประเทศลาว ดังประโยคที่ว่า "ไทยเวียงจันทน์ทอดแหเบื่องซ้าย" อีกด้วย

2. บทเพลงที่กล่าวถึงเรื่องราวของธรรมชาติ (พืช)

เพลงแผ่นดินของเรา (2)

"โธ่นโหล่นชาฮีตาบั้งจี	เดือนสิบสี่เชื่อว่าดอกทอง
เดือนสิบสองเชื่อว่าดอกงิ้ว	ดอกงิ้วบานดอกจันเบือ
ดอกเคือสูกเป็นพัวะเป็นพาย	...
เก็บมะเขือเสือก้า ...	เก็บมะบ้าเสือกิง...
ลักคำซามาเอ็ดพิเรอ	ฮักคิงเคอมากินกับเช่า..."

ตอนนี้กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติรอบตัวไม่ว่าจะเป็นดอกไม้ชนิดต่าง ๆ เช่น ดอกทองกวาว ดอกงิ้ว ดอกจัน ดอกมะเคือ ที่ออกดอกบานสะพรั่งและโรยราไปตามฤดูกาล ส่วนพืชผักที่กล่าวถึงเป็นพืชผักสวนครัวที่มนุษย์ใช้เป็นอาหาร อันได้แก่ มะเขือ มะบ้า ตำซา และตะไคร้ ซึ่งมีอยู่ทั่วไปภายในชุมชน

คำ - ดอกทอง ดอกงิ้ว ดอกจัน ดอกเคือ มะเขือ มะบ้า ตำซา คิงเคอ

- วลี - 1. เก็บมะเขือเสือก้า 2. เก็บมะบ้าเสือกึง
 ประโยค - 1. ดอกงิ้วบาน 2. ดอกจานเบื้อ 3. ดอกเตี้อสุก

ความคิดพื้นบ้าน

เนื้อความตอนหนึ่งในเพลงแผ่นดินของเรา (2) ที่กล่าวถึงธรรมชาติที่เป็นดอกไม้และพืชผักชนิดต่าง ๆ นั้น คุณยายใบ พงษ์คำ ซึ่งเป็นคนเฒ่าคนแก่คนหนึ่งในหมู่บ้านได้เล่าให้ฟังว่า ตอนสมัยคุณยายยังเป็นเด็กนั้น หมู่บ้านแห่งนี้มีป่าเต็มไปหมด ทั้งสัตว์และต้นไม้ก็มีให้เห็นอยู่ตลอดเวลา อาหารการกินอุดมสมบูรณ์มาก ส่วนมากอาหารก็จะเป็นพืชผักหรือสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่หาได้จากธรรมชาติรอบตัว ไม่ต้องไปซื้อหาจากที่ไหน ในปัจจุบันก็ยังมีบ้าง แต่ลดน้อยลงไปมากแล้ว พืชผักต่าง ๆ ที่เป็นพืชผักสวนครัวส่วนใหญ่ก็จะปลูกไว้กินไว้ใช้กันเองภายในครัวเรือน ที่นิยมปลูกกัน ได้แก่ มะเขือ มะนาว มะกรูด ตะไคร้ พริกขี้หนู ใบกะเพรา ขิง ข่า และผักชี คนในสมัยก่อนนอกจากจะนำพืชพรรณธัญญาหารมาใช้เป็นอาหารในชีวิตประจำวันแล้ว ภาชนะเครื่องใช้สอย เช่น ตะกร้า หรือตะเกิง ก็ทำใช้กันโดยทั่วไปโดยนำวัสดุจากธรรมชาติมาสาน นอกจากนี้ยังใช้พืชผักที่มีอยู่ตามธรรมชาติเป็นยารักษาโรคได้อีกด้วย เช่น

ในฤดูร้อน อาหารจะเป็นพวก พัก ผง แดง บวบ มะระ น้ำเต้า ผักขม ผักกะเจด เป็นต้น ที่รับประทานแก้ร้อนใน ลดอุณหภูมิในร่างกาย ทำให้ร่างกายไม่อ่อนเพลียไปตามอากาศที่ร้อนอบอ้าว

ย่างฤดูฝน คนส่วนมากมักเป็นหวัดคัดจมูก อาหารมักเป็นพวก ต้มยำ แกงส้ม ต้มโคล้ง แกงเลียง พล่า ยำ ฯลฯ ซึ่งต้องใส่ หัวหอม พริก กะเพรา แมงลัก โหระพา มะกรูด มะนาว หรือส้มต่าง ๆ เพราะช่วยขับลมในลำไส้รักษาธาตุและเพิ่มวิตามินซี ให้เกิดภูมิคุ้มกันแก่ร่างกาย แก้ไขหวัดได้ชะงัด

เข้าฤดูหนาว ลมหนาวพัดโชยมาคนมักเป็นไข้ อาหารในช่วงนี้เป็นพวก แกงส้มดอกแค ลวกขยดอ่อนและดอกจิมน้ำพริก ลวกดอกสะเดาจิมน้ำปลาหวาน แกงขี้เหล็ก เป็นการตัดไข้ตั้งแต่ต้นลมเอาไว้ก่อน

สิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมานั้นนับว่าเป็นความฉลาดของคนในสมัยก่อนที่รู้จักปรับธรรมชาติรอบตัว

ให้กลมกลืนกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ได้อย่างเหมาะสม นอกจากพืชผักแล้วในบริเวณนี้ก็ยังได้กล่าวถึงดอกไม้ชนิดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ดอกทอง ดอกบัว ดอกจาน และดอกมะเดื่อ ที่ปลักกันบานตามฤดูกาล

3. บทเพลงที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์

เพลงของข้าไครอย่าตะ (6)

กับแกงเอยออกลูกจ๊กโต	ออกลูกสองโต
โตหนึ่งจี่โตหนึ่งปิ้ง	ปิ้งเส่อถ้าย
หมาน้อยคาบกิน	ตาอินไล่มา
ตาหล้าไล่พัน	ตาจันไล่ครุบ
หมาน้อยหยุดกิน	

ตอนนี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในรูปของความขัดแย้ง กล่าวคือทั้งมนุษย์และสัตว์ (ในที่นี้คือสุนัข) แย่งชิงของสิ่งเดียวกันจึงทำให้เกิดการต่อสู้กัน

คำ - มา พัน (ตะ)ครุบ

ประโยค - 1. ตาอินไล่มา 2. ตาหล้าไล่พัน 3. ตาจันไล่ครุบ

ความคิดพื้นฐาน

บทเพลงของข้าไครอย่าตะ (6) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสัตว์ในรูปของการขัดแย้งที่แย่งชิงของสิ่งเดียวกันนั้น ชาวบ้านได้เล่าให้ฟังว่าสิ่งของที่สุนัขและมนุษย์ 3 คน คือ ตาอิน ตาหล้า และตาจัน แย่งกันนั้นคือกระต่ายปิ้ง โดยในเพลงร้องว่า "กับแกงเอยออกลูกจ๊กโต ออกลูกสองโต โตหนึ่งจี่โตหนึ่งปิ้ง" ทั้งหมดนี้เป็นการถามดวงจันทร์ว่าออกลูกกี่ตัว ปรากฏว่าออกลูกสองตัว โดยแต่ละตัวนำมาจี่และปิ้ง ที่กล่าวว่าลูกของดวงจันทร์คือกระต่ายนั้นก็เพราะเหตุว่าคนพวนมองเห็นกระต่ายอยู่ในดวงจันทร์ จึงเชื่อว่าลูกของดวงจันทร์คือกระต่ายนั่นเอง

ชาวบ้านมองความขัดแย้งระหว่างมนุษย์ และสัตว์เป็นเรื่องตลกขบขันมากกว่าที่จะเห็นเป็นเรื่องจริงจังโดยเฉพาะกับสุนัขซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงที่ใกล้ชิดกับมนุษย์มากที่สุด จากในเนื้อร้องจะเห็นได้ว่าเมื่อมนุษย์และสุนัขแย้งชิงในสิ่ง ๆ เดียวกัน ตาอิน ตาหล้า ตาจัน ซึ่งแก่แล้วพยายามไล่ฆ่าไล่ฟันสุนัขตัวเล็ก ๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ ท้ายสุดก็กลับไม่ได้อะไรเลย เพราะสุนัขเป็นฝ่ายที่ได้ไป ในเนื้อเพลงเน้นการกระทำของมนุษย์ที่มีความตลกปนอยู่ เพราะคนที่วิ่งไล่สุนัขก็คือคนแก่ คงจะงก ๆ เงิน ๆ มากกว่าที่จะวิ่งไล่ด้วยความปราดเปรียวเป็นแน่ ดังนั้นเมื่อคนพวนพูดถึงความขัดแย้งมักเห็นเป็นเรื่องสนุกสนานครื้นเครง เพราะคุณยายใบซึ่งเป็นผู้ร้องเมื่อร้องจบก็หัวเราะอย่างอารมณ์ดีทุกครั้ง

4. บทเพลงที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

เพลงคนเลี้ยงควาย (8)

โอนโหล่นโหนด	โอนโหล่นโหนด
ตกหลุมไผ่กินแตง	ตกป่าแขงเคี้ยวหมาก
เคี้ยวหมากแล้ว	ปล่อยงัวปล่อยควาย
ควายกเสี้ยเมียกุด่า	เดินเข้าป่าเห็นนกแจนแวน
แจนแวนเอย	เห็นควายกูป
เห็นบ่แม่นกินหญ้า	ขอนแก่น ขอนแก่น

ตอนนี้ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติในรูปการฟังพาอาศัย โดยที่มนุษย์เป็นฝ่ายฟังพาธรรมชาติทั้งในด้านการกินการอยู่ นอกจากนี้เมื่อมีเรื่องเคียดแค้นร้อนใจก็ถามเอาที่ธรรมชาติข้างตัวในที่นี้คือนกแจนแวนว่าเห็นควายที่หายไปของเขาหรือเปล่า ดังประโยคที่ว่า "แจนแวนเอย" เห็นควายกูป และนกแจนแวนก็มีคำตอบกลับไป

คำ - ไผ่ แตง แขง หมาก หญ้า งัว ควาย ป่า นกแจนแวน

วลี - 1. ตกหลุมไผ่กินแตง 2. ตกป่าแขงเคี้ยวหมาก

ประโยค - แจนแวนเอยเห็นควายกูป

ความคิดฝันบ้าน

บทเพลงคนเลี้ยงควาย (8) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ในรูปของการที่มนุษย์ต้องพึ่งพาธรรมชาติ คุยขายหลิม พราวพันธ์ ได้เล่าให้ฟังว่าคนพวนในหมู่บ้านนี้ ส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา จึงต้องเลี้ยงควายเอาไว้ช่วยไถนา เมื่อยังไม่ถึงเวลาที่จะไถนา ก็ต้องนำควายเหล่านั้นออกมากินหญ้าตากุ้ง หรือในป่าดังในเพลง ขณะที่ควายเล็มหญ้าอยู่นั้นคนเลี้ยงก็ เคี้ยวหมากจนเพลินจึงลืมดูควายที่ตนเลี้ยงไว้ เมื่อได้สติไม่เห็นควายอยู่ที่เดิมจึงได้ตกใจ จนนึกว่าควายหายจึงได้ถามเอาที่บนกแจนแวน นกแจนแวนก็ตอบไปตามที่เห็นคงจะผิดกับความจริงไปบ้าง ที่นกพูดได้ แต่เป็นเพราะความใกล้ชิดกับธรรมชาติคนพวนจึงจินตนาการโดยอุปมาให้สัตว์ทำทุกอย่างได้เท่าเทียมกับมนุษย์ จะเห็นได้ว่ามนุษย์ในอดีตที่แวดล้อมด้วยธรรมชาตินั้นย่อมต้องมีการพึ่งพาอาศัยธรรมชาติไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ในบทเพลงมีการกล่าวถึงอาหารที่ได้จากธรรมชาติ ในตอนหนึ่งที่ว่า "...ตกหลุมไผ่กินแดง ตกป่าแข่งเคี้ยวหมาก..." และคุยขายได้เล่าเสริมต่อไปว่าคนในสมัยก่อนนั้นไม่ว่าหญิงหรือชายนิยมการกินหมากมาก แต่ในปัจจุบันคนรุ่นใหม่ไม่กินหมากแล้วจะมีก็แต่คนรุ่นคุยขายเท่านั้นที่ยังนิยมกินหมากกันอยู่

เพลงไทย

1. บทเพลงที่กล่าวถึงเรื่องราวของธรรมชาติ (สัตว์)

เพลงกาใจดี (9)

แม่นกกาเหว่าเอย	ไข่ไว้ให้แม่กาฟัก
แม่กาที่หลงรัก	คิดว่าลูกในอุทร
คาบเอาข้าวมาเผื่อ	คาบเอาเหยื่อมาป้อน
ปีกหางแม้อย่างอ่อน	พาลูกอ่อนสอนบิน
พาลูกไปหากิน	ในแม่น้ำพระคงคา
ต้นก็เหยียบสาหร่าย	ปากก็ไซหาปลา
กินกุ้งแลกินกั้ง	กินหอยกระพงแมงดา

กินแล้วก็โผมา	จับที่ต้นหว้าโพธิ์ทอง
ยังมีนายพราน	เที่ยวเข็มเข็มมองมอง
ยกเอาปืนขึ้นส่อง	จ้องถูกเอาแม่กาดำ
ตัวหนึ่งนั้นจะคัม	ตัวหนึ่งนั้นจะบ้า
กินนางแม่กาดำ	คำวันนีอูแม่มา

ตอนนี้กล่าวถึงความรักของแม่กาที่มีต่อลูกนกกาเหว่า โดยที่แม่กาคิดว่าลูกนกกาเหว่า เป็นลูกของตนจึงได้พุ่มพักเลี้ยงดูจนกระทั่งลูกนกโตพอที่จะบินได้ แม่กาก็สอนบินและพาลูกนกไปหาอาหารที่แม่น้ำ ความรักที่แม่กามีต่อลูกนกเป็นเช่นนี้เรื่อยมาจนกระทั่งแม่กาถูกนายพรานยิงตาย

คำ - นกกาเหว่า กา ปลา กุ้ง กิ้งกิ้ง หอย แมงดา ส่าหรัย ต้นหว้า ต้นโพธิ์
 วลี - 1. คาบเอาข้าวมาเผื่อ 2. คาบเอาเหยื่อมาป้อน
 3. พาลูกอ่อนสอนบิน 4. พาลูกไปหากิน
 ประโยค - แม่กาก็หลงรัก

บทเพลงนี้เป็นเรื่องราวของกาและกาเหว่าโดยที่กาหลงเลี้ยงลูกของกาเหว่าโดยนึกว่าเป็นลูกของตนก็ได้พุ่มพักเลี้ยงดูให้ความรักมาจนกระทั่งตัวตาย

ความคิดพื้นฐาน

ในบทเพลงนี้ชาวบ้านนำการดำรงชีวิตของสัตว์ที่มีอยู่ทั่วไปภายในชุมชนมาร้องเป็นเพลงกลุ่มเด็ก และได้มีความรู้สึกร่วมไปกับเพลงที่ร้อง โดยความรู้สึกของชาวบ้านที่มีต่อนกกาเหว่าและกานั้นแตกต่างกัน ชาวบ้านมีความรู้สึกเกลียดชังนกกาเหว่าด้วยเหตุที่ว่ามันไม่ยอมพักไข่ของตัวเองแต่ไปไข่ไว้ในรังกา และมีความสงสารแม่กาที่ต้องเลี้ยงลูกนกที่ไม่ใช่ลูกของตนแต่แม่กาก็ให้ความรักเพราะคิดว่าเป็นลูกของตน ยังมีข้อกังขากันว่าหากแม่การู้ว่าลูกนกที่ตนเลี้ยงดูและให้ความรักนั้นไม่ใช่ลูกของตนแต่เป็นลูกของกาเหว่า แม่กาจะยังรักลูกนกกาเหว่าต่อไปหรือไม่ ส่วน

ตอนที่แม่กาถูกนายพรานยิงตายนั้นลูกนกก็จะต้องหากินด้วยตัวเองตามที่แม่กาสอนไว้ก่อนตาย บทเพลงนี้ชาวบ้านนำไปเปรียบกับมนุษย์ว่าแม่ให้ความรักกับลูกมาตั้งแต่เล็กจนโต เมื่อถึงวันที่ไม่มีแม่แล้วลูกก็ต้องดูแลตัวเองอย่างที่แม่สอนไว้เหมือนกับลูกนกในบทเพลงบทนี้

โดยธรรมชาติของนกกาเหว่าไม่สร้างรังเอง เมื่อถึงกำหนดวางไข่ซึ่งมักเป็นฤดูที่กา ก็วางไข่เหมือนกัน มันจะคอยไปเกาะต้นไม้ที่อยู่ใกล้ รังกา บางครั้งพ่อนกกาเหว่าก็หลอกล่อเข้าไปใกล้ ๆ รังกา กาเห็นเข้าก็บินไล่ให้ออกห่างจากรัง แม่นกกาเหว่าก็จะรีบบินเข้าไปในรังกาทันทีแล้วก็วางไข่ใช้เวลาวางไข่เร็วมากชั่วโมง 1-2 วินาทีเท่านั้น ถ้ากาบินมาเร็วแม่นกก็รีบบินหนีไปทันทีที่วางไข่แล้ว แต่ถ้ากามาช้าบางที่แม่นกกาเหว่าก็จะเขี่ยเอาไข่กาให้ตกจากรังไปบ้างเพื่อให้จำนวนไข่ในรังนั้นคงที่เสมอไข่ของนกกาเหว่านี้มีสีคล้ายไข่กามาก แต่ไข่นกกาเหว่าจะมีขนาดเล็กกว่าไข่กาเล็กน้อย ลูกนกกาเหว่าตัวเมียหรือกาเหว่าลายนั้น เมื่อฟักออกจากไข่ใหม่ ๆ มันก็มีสีดำและคล้ายกับลูกอีกาแทนที่ว่าลูกนกตัวเมียจะลายอย่างสีสรรของแม่กาเหว่า ชรอยพระเจ้าจะเสกสรรทำให้มันมีสีดำ เพื่อติดตามแม่กาให้หลงผิด "คิดว่าเป็นลูกในอุทร" มันจะเปลี่ยนสีเป็นกาเหว่าลายเอาเมื่อค่อนข้างโตจนจะบินได้ ในตอนนี้แหละบางที่แม่กาจึงเพิ่งจะมาเอะใจว่าตนไปหลงเลี้ยงลูกทรพีจึงได้ไล่จิกตีให้ออกไปเสียจากรัง

ในเมืองไทย กามีอยู่จำนวนมาก นกกาเหว่าจึงมักจะฝากไข่ให้แม่กาฟัก แต่จะฝากไว้ในนกชนิดอื่นบ้างก็ยังไม่มีการศึกษาอย่างจริงจัง แต่ในแคว้นฉานทางทิศเหนือของพม่าบางที่มันก็ไปไข่ฝากไว้ในรังนกกาเขน และในเมืองจีนนั้นบางที่มันก็ไปไข่ไว้ในรังนกกิ้งก้อง ซึ่งทั้งนางนกกาเขนและนกกิ้งก้องนั้นล้วนแล้วแต่เล็กกว่านกกาเหว่ามาก ซึ่งนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล(2502) ได้สันนิษฐานว่า นกทั้งหลายเหล่านี้เมื่อถึงฤดูจะกกไข่ ต่อมาภายในร่างกายของมันเปลี่ยนแปลง ทำให้มันเกิดความรักของมารดาอย่างที่เรียกว่า Maternal love ความรักอันนี้จะไปกลบความรังเกียจจึงได้พุ่มพักเลี้ยงดูลูกปลอมเหล่านั้น เหมือนดังในเพลงกล่อมตอนหนึ่งที่ว่า

"หลงรักดังลูกในอุทร คาบข้าวมาเพื่อ คาบเหยื่อมาป้อน"

เรื่องคติชาวบ้านมีนิตานพื้นบ้านประเภทอธิบาย (Explanatory tales) ก็มีบอกสาเหตุว่า เป็น

เพราะเหตุใด นกกาเหว่าทำไมจึงไข้ให้กาพัก ดังมีเนื้อเรื่องดังนี้

นกรุ้ง นกกาเหว่าและกา อาศัยอยู่ใกล้กันไปหากินด้วยกันอยู่เสมอนกรุ้งกับกาเป็นเพื่อนรักกันมาก ส่วนนกกาเหว่าก็ชอบพอกับกามากเหมือนกัน แต่ฝ่ายนกรุ้งกับนกกาเหว่านั้นคบหากันก็จริง แต่ไม่สู้จะถูกคอกันเท่าไร วันหนึ่งสัตว์ทั้งสามแยกย้ายไปหากินตามลำพัง นกรุ้งบังเอิญเคราะห์ร้ายถูกนายพรานเอากระสุนดินเหนียวปืนตาดกแดดจนแห้งยิงเข้าตรงทวารหนักพอดี ลูกกระสุนคาอยู่ตรงนั้นจะพยายามเอาออกอย่างไร ๆ ก็ไม่หลุดออกมาได้ อึดอัดไม่สบายเลยแม้แต่น้อย นกรุ้ง หนีไม่ไหวจึงไปหากาขอให้ช่วยเอากระสุนออก กาสงสารก็พยายามหาวิธีช่วยหลายอย่างก็เอาออกไม่ได้จึงแนะนำให้นกรุ้งไปนอนโง่งงทำให้แสงอาทิตย์ส่องถูกตรงลูกกระสุนให้พอดี จะได้แตกกระเทาะออกมาเอง นกรุ้งก็พยายามทำตามเป็นนานสองนานกระสุนก็ยังออกไม่ได้อยู่นั่นเอง กาจึงพานกรุ้งไปหานกกาเหว่า ขอร้องให้ช่วยเหลือเพื่อนด้วย กาเหว่าจึงถามว่า ถ้าช่วยได้สำเร็จจะให้อะไร นกรุ้งกำลังทรมานมากจึงบอกไปว่าถ้าช่วยได้สำเร็จจะยอมเป็นทาสเจ็ดชั่วโคตร นกกาเหว่าบอกว่าตนรู้สึกดีที่พูดจาเอาถ้อยคำไม่ได้มาแต่ไหนแต่ไรแล้ว เวลาที่จวนตัวก็รับปากคล่อง ๆ ทุกอย่าง ครั้นหายสบายแล้วก็จะไม่รักษาคำพูดกาเหว่าจึงบอกปิดไปไม่ยอมช่วย ส่วนกานั้นสงสารเพื่อนเห็นเจ็บและทรมานจึงบอกว่า "เราจะเป็นผู้รับประกันเอง ถ้านกรุ้งไม่ทำตามสัญญาเจ้าปรับเอากับเราก็แล้วกัน เรายังอยู่ทั้งคนจะกลัวทำไม" นกกาเหว่าเห็นว่ากาขยันขันแข็งแรงอย่างนั้นก็ตกลงรับช่วยแล้วแนะนำรุ้งว่า "เจ้าจงเอากันหย่องลงไปในน้ำแช่อยู่นาน ๆ ไม่ช้ากระสุนดินเหนียวก็จะละลายออกเองจนหมดเจ้าก็จะสบายไม่เจ็บลำบากอีกต่อไป

นกรุ้งก็ทำตามคำแนะนำ พอพ้นทุกข์แล้วก็บอกกับกาเหว่าว่า "เรื่องง่าย ๆ อย่างนี้เราก็นั่งอยู่แล้ว แล้วก็ตั้งใจจะทำอยู่แล้วทีเดียว ไม่จำเป็นต้องอาศัยปัญญาเจ้ามาแนะนำ" ว่าแล้วก็บินหนีไปข้างหน้า ส่วนกานายประกัน ไม่รู้จะทำอย่างไรดีก็ต้องรับเคราะห์ตามสัญญา ต้องยอมเป็นทาสของนกกาเหว่ารับใช้แทนนกรุ้ง นกกาเหว่าจึงไข้ให้กาพักไข้และเลี้ยงลูกแทนตน กาจึงต้องทำหน้าที่นี้เรื่อยมา

เพลงนกสามตัว (10)

กาเหว่าเอย	มาไข้ให้แม่กาพัก
อีแม่กาก็หลงรัก	นึกว่าลูกในอุทร
คาบเอาข้าวมาเพื่อ	คาบเอาเหยื่อมาป้อน
อีแม่กาเขาอยู่ก่อน	แม่เหยี่ยวจะร่อนมาทำรัง
ไข้แล้วน้อ	จะเป็นเจ้าของรัง
ทั้งคอยระวัง	และคอยภัย

ตอนนี้กล่าวถึงความรักของแม่กาที่มีต่อลูกนกกาเหว่า ในตอนแรกเหมือนเพลงกาใจดีที่ได้อธิบายไว้แล้ว ตอนท้ายกล่าวถึงแม่เหยี่ยวที่จะมาทำรังซ้อนกับแม่กา แม่กาจึงต้องระวังตัวและลูกเพื่อให้รอดพ้นอันตราย

คำ - นกกาเหว่า กา เหยี่ยว

วลี - 1.คาบเอาข้าวมาเพื่อ 2.คาบเอาเหยื่อมาป้อน 3.ทั้งคอยระวังและคอยภัย

ประโยค- อีแม่กาก็หลงรัก

ความคิดพื้นฐาน

ในตอนแรกของบทเพลงชาวบ้านจะมีความเห็นเหมือนบทเพลงที่ 9 ส่วนตอนท้ายผู้ร้องคือคุณป้าแมวได้ตีความว่าแม่กากับแม่เหยี่ยวนั้นเปรียบเหมือนผู้หญิง 2 คน แย่งชายคนเดียวกัน ส่วนใครที่มีลูกก่อนก็จะได้เป็นเจ้าของบ้านหรือเมียหลวงไป ส่วนตอนที่ว่า "ทั้งคอยระวัง และคอยภัย" นั้นหมายถึงของที่ได้จากการแย่งชิงกันก็ย่อมต้องระวังและกลัวว่าจะถูกคนอื่นแย่งไปเหมือนที่ตนแย่งมาเป็นกงก่างเกวียน ส่วนคุณป้าคำพริ้ง คิดว่าเหยี่ยวมีนิสัยพาลอาจจะบินมารังแกแม่กากับลูกในรัง แม่กาจึงต้องระวังตัวและลูกน้อยของตน

เป็นที่น่าสังเกตว่าในตอนท้ายของเพลงมีการตีความหมายได้หลายแบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละคนที่เคยประสบหรือพบเห็นมาในชีวิต

เพลงนกขมิ้นพเนจร (11)

เจ้านกขมิ้นเหลืองอ่อนเอ๋ย   คำแล้วเจ้าจะนอนที่ตรงไหน
นอนไหนก็นอนได้   โกสุมพุ่มไม้ก็เคยนอน
ลมพระพายชายพัดมาอ่อนอ่อน   เจ้าเคยจรมานอนรังเอ๋ย

ตอนนี้เป็นเรื่องราวชีวิตของนกขมิ้นที่ร่อนเร่พเนจรไปเรื่อย ๆ คำไหนก็นอนนั้น เพราะไม่มีรังเป็นหลักแหล่งเหมือนนกชนิดอื่น

คำ - นกขมิ้น
วลี - โกสุมพุ่มไม้ก็เคยนอน
ประโยค - คำแล้วเจ้าจะนอนที่ตรงไหน

ความคิดพินบ้าน

คุณยายหลิมผู้เฒ่าท่านเคยได้ยินได้ฟังและร้องเพลงนกขมิ้นพเนจรมาตั้งแต่จำความได้ ได้ให้ความเห็นว่า บทกล่อมบทนี้แสดงถึงความว่าเหวของผู้ร้องซึ่งอาจจะต้องพลัดพรากจากบ้านมาและคำนี้ยังหาที่นอนไม่ได้จนเป็นคำเปรียบเทียบกับคนจนร่อนเร่ว่าเป็นนกขมิ้นเหลืองอ่อน เพราะธรรมชาติของนกขมิ้นทำรังไม่เป็น คนพวนจึงได้นำการดำรงชีวิตของสัตว์ตามธรรมชาติมาร้องเป็นเพลงและในประโยคที่กล่าวว่า "นอนไหนก็นอนได้ โกสุมพุ่มไม้ก็เคยนอน" เป็นการปลอบประโลมใจว่านอนที่ไหนก็นอนได้ตามประสาคนจร ถึงแม้นกขมิ้นจะนอนที่ไหนก็ได้แต่ในที่สุดก็ต้องกลับมานอนรังเดิม เช่นเดียวกับคนเราที่แม้จะพเนจรไปร้อยเอ็ดเจ็ดย่านน้ำแต่ในที่สุดก็ต้องกลับบ้านดังคำพังเพยว่า "กลับมาตายรัง"

นกขมิ้นเป็นนกที่มีสีเหลืองสวยงาม เว้นแต่นกขมิ้นดง นั้นสีน้ำตาลแดง เข้มจนเกือบดำก็มี นกขมิ้นเหลืองอ่อนที่ปรากฏในเนื้อเพลงกล่อมเด็กว่าเป็นนกไม่มีรังจะอาศัย หลับนอน เพราะนอกจากนกชนิดนี้จะทำรังไม่เป็นแล้ว ยังเป็นนกที่อพยพเข้ามาหากินในประเทศไทยเฉพาะในฤดูหนาวเท่านั้น อาจเป็นไปได้ว่าการโยกย้ายถิ่นฐานบ่อยจึงทำให้นกชนิดนี้ไม่ทำรัง จะนอนได้ตามกิ่งไม้ทั่วไป นก

ชนิดนี้ในบทเพลงไทยเดิม หรือเพลงไทยสากลก็มักจะกล่าวเปรียบเทียบกับคนที่เร่รอน ไม่มีที่อยู่ ที่อาศัยเหมือนกับนกขมิ้นเหลืองอ่อน

เพลงนกเขาขัน (12)

แม่นกเขาเอ๋ย

ขันแต่เช้าจนเย็น

แม่ได้ยินสำเนียง

เจ้าขันเล่นแม่ก็พอใจ

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของนกเขาที่ขันคุดตั้งแต่เช้าจนเย็น เมื่อผู้ที่ได้ยินได้ฟังเสียงก็รู้สึก
 สุขใจเพราะนกชนิดนี้มีเสียงขันที่ไพเราะ

คำ - นกเขา ขัน พอใจ

ประโยค - เจ้าขันเล่นแม่ก็พอใจ

ความคิดพื้นบ้าน

ชาวบ้านมีความรู้สึกเป็นสุขใจและเพลิดเพลินกับเสียงอันไพเราะของนกเขาที่ขันคุดมาทั้ง
 วันและคิดว่านกเขาก็คงมีความสุขเช่นเดียวกันไม่อย่างนั้นก็คงไม่ขันได้นานฟัง เช่นนี้ มาตั้งแต่เช้าจน
 เย็นเป็นแน่ สรุปรูว่าทั้งนกเขาที่ขันและคนที่ได้ยิน ก็มีความสุขสดชื่นร่วมกัน นับเป็นประโยชน์
 ที่มนุษย์ได้รับจากธรรมชาติทางหนึ่ง

นกเขามีอยู่หลายชนิดที่นิยมเลี้ยงกันมาก ได้แก่ นกเขาหลวง นกเขาวัว นกเขาม้า
 และนกเขาแขก

นกเขาหลวง หรือบางที่เรียกว่านกเขาใหญ่ เป็นนกที่ขันและคุ้ได้ไพเราะมากมักจะชอบ
 ขันเล่นตลอดวัน เฉพาะอย่างยิ่งในตอนเช้าและเย็น โดยมากนิยมเลี้ยงที่ใหญ่และกังวาน และขัน
 มากครั้งติดต่อกัน ลักษณะลวดลายตามตัวและรูปร่างลักษณะของเสียงที่ขันนี้ นักเล่นนกเขาถือเป็น
 ของสำคัญมากเพราะ เขาแบ่งพวกนกเขาเป็นนกที่ให้คุ้ม และให้โทษแก่ผู้เลี้ยงโดยลักษณะ ส่วนนก
 เขาวัวบางที่เรียกว่านกเขาเล็กเป็นนกที่คนไทยและไทยอิสลามชอบเลี้ยงกันมากไม่แพ้กันเขาใหญ่

เหมือนกัน เป็นนกเขาที่มีขนาดเล็กที่สุดในประเทศไทย ธรรมชาติของนกชนิดนี้ ชอบอยู่คู่บางทีก็เห็นอยู่เดี่ยวมักอยู่ตามไร่และท้องนาไม่ชอบอยู่ป่าดง ชอบลงดินหากินเมล็ดพืชตามลานดินที่เตียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งตามถนนปูนดิน ค่อนข้างเชื่อง เสียงขันดังคล้ายกับว่า ขี้วระดุก ๆ และกลัวอะไรจะทุกข์กลัวอะไรจะทุกข์มักได้บินบ่อนในยามเช้าและตอนเย็น

ด้วยเหตุที่เสียงขันและเสียงคูของนกเขาเป็นที่ชื่นชอบของผู้ที่ได้ยินได้ฟัง จึงมีผู้นิยมเลี้ยงไว้ในบ้าน เสียงขันและเสียงคูของนกเขาจึงเข้ามาปรากฏในบทเพลงกล่อมเด็กของไทยในทำนองการส่งเสียงขัน เพื่อขับกล่อมให้เด็กได้นอนหลับอย่างเป็นสุข

เพลงโอละเท่นกเขา (13)

เอ เอ เอ	โอละเท
นกเขาเอย	ขันแต่เข้าจนเย็น
แม่จะไปเที่ยวเล่น	ให้เย็นใจเอย

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของนกเขาที่ขันมาตั้งแต่เช้าจรดเย็น จึงได้ผ่อนคลายโดยการไปเที่ยวเล่นให้สบายใจ เป็นการพักผ่อนหลังจากที่ได้ขันคูอย่างมีสุขมาทั้งวัน

คำ - นกเขา ขัน
วลี - 1. เที่ยวเล่น 2. เย็นใจ

ความคิดพื้นบ้าน

ในตอนต้นของเพลงเป็นการเอื้อนเท่กล่อมลูก ส่วนตอนที่กล่าวถึงนกเขาว่าขันมาคู่ตั้งแต่ตอนเช้าจนกระทั่งถึงตอนเย็นคนฟังก็เป็นสุข ดังนั้น ชาวบ้านคิดว่านกเขาคงจะเหนื่อยเพราะขันมาทั้งวันแล้ว พอดตกเย็นจึงได้ไปเที่ยวเล่นให้สบายใจ ประโยคที่ว่า "แม่จะไปเที่ยวเล่น" คำว่าแม่ในที่นี้หมายถึงนกเขานั้นเอง

คุณยายสง่าเล่าว่า สมัยก่อนชาวบ้านนิยมเลี้ยงนกเขาเอาไว้แกะเหงา เลี้ยงไว้ที่ระเบียง พอตตอนบายผู้เลี้ยงมานอนเล่นนอกชานก็จะได้ยินเสียงขันคูอันไพเราะของมันเสมือนกับว่ามีเพื่อนอยู่ด้วยตลอดวัน จึงเป็นวิธีผ่อนคลายเหงาของผู้เลี้ยงนกเขา แต่บางคนก็เลี้ยงเป็นล่าเป็นสันเมื่อมีการประกวดแข่งขันเสียงขันก็จะนำนกที่ตนคิดว่าเสียงไพเราะที่สุดไปแข่งขันกับคนอื่น ๆ นอกจากนี้จะได้รับเงินรางวัลแล้วยังนำมาซึ่งความภาคภูมิใจแก่เจ้าของนกเขาอีกด้วย

เพลงนกกะปูดจ่อมต้อ (14)

นกกะปูดคุดกลงเอบ	มันเป็นโรครีตวงโรคพอมแห้ง
หูกยาไม่หาใส่	มันใส่ใจกินแต่ของแผลง
มันมาร้องปู้ ปู้	แลตุดแดงแดง

ตอนนี้เป็นความทรงจำของมนุษย์ที่มองนกกะปูดตัวนี้ว่าไม่เพียงแต่เป็นโรครีตวงแต่ยังเป็นโรคพอมแห้งอีกเพราะมันไม่สนใจที่จะรักษาตัวเอง มีหน้าซำมันยังกินของต้องห้ามอีก เพราะเหตุนี้จึงไม่มีใครสงสาร

คำ - นกกะปูด

วลี - มันมาร้องปู้ ปู้ แลตุดแดงแดง

ความคิดพินบ้าน

ชาวบ้านกล่าวถึงนกกะปูดว่ามันเป็นโรครีตวง แต่ในเพลงบอกว่าเป็นโรคีตวง อาจจะจำกันมาไม่หมดเพราะร้องกันมาหลายชั่วคนแล้ว และกล่าวต่อไปว่าทั้งที่มันเป็นโรคก็ไม่สนใจจะรักษา พอมแห้งก็ไม่ทานอาหารที่มีประโยชน์ชอบทานแต่ของแผลง ส่วนท่อนท้ายของเพลงที่ว่า "มันมาร้องปู้ ปู้ แลตุดแดงแดง" มาร้องให้ใครช่วยเขาก็ไม่ยอมช่วย เพราะในตอนที่ยังไม่เป็นมากก็ไม่สนใจที่จะใส่ยา พอเป็นมากแล้วมาร้องให้ใครช่วยก็ไม่มีใครสงสาร เปรียบเหมือน

คนที่ไม่มีข้อมาใส่ใจหรือช่วยเหลือตัวเองก่อนใครก็ช่วยไม่ได้ ชาวบ้านจึงตกลงขบขันและสมน้ำหน้า
นกกะปูดตูดแดงตัวนี้

นกกะปูดหรือนกกันปูด เป็นนกวงศ์เดียวกับนกกาเหว่าร้องเสียงดังปูด ปูด ปูด ปูด ซ้ำ ๆ
กันหลายครั้ง มักได้ยินในตอนเช้าและตอนเย็น ชาวบ้านเชื่อกันว่ามันจะร้องเวลาน้ำขึ้นน้ำลงเสียง
ร้องของมันได้ยินไกลมากเวลาร้องหัวต่ำลงฟองขนค้อออก กระดกหางขึ้นและแผ่หางให้บานออก
แล้วส่ายหางไปทางขวามาทางซ้าย และทุก ๆ ครั้งที่ออกเสียงร้องมันมักทำตัวสั้น ๆ เมื่อตัวหนึ่ง
ร้องดังขึ้น ก็มักได้ยินเสียงอีกตัวหนึ่งร้องรับไกลออกไป บางทีก็ผลัดกันร้องรับอย่างกับว่าจะประชันกัน

เพลงแพะรับบาป (15)

อีกาเออลูกมึงมา	เอามาโยนใส่ครก
เออลูกนกมาโยนเล่น	ให้พ่อมึงเดิน
ให้แม่มึงรำ	อีกาหน้าดำเขาก็จำหน้าได้
ร้อง กา กา	

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของการแค้นแค้นที่มนุษย์มีต่อพ่อแม่กา แต่ทำอะไรพ่อแม่กาไม่ได้
จึงได้หาเหตุผลอันแกล้งเอากับลูกกาเพื่อที่จะสร้างความทุกข์ทรมานให้กับพ่อแม่กา

คำ - กา ลูกนก

วลี - 1. เออลูกมึงมา   2. เอามาโยนใส่ครก
3. เออลูกนกมาโยนเล่น   4. ให้พ่อมึงเดิน

ความคิดพื้นบ้าน

ชาวบ้านรู้สึกพอใจเป็นอย่างมากที่ได้เห็นกามีความทุกข์ทรมานเพราะเหตุว่ากาเป็นสัตว์
ที่ชอบขโมยของ ๆ ชาวบ้านกินเป็นประจำ สิ่งนี้สร้างความโกรธแค้นให้แก่ชาวบ้านเป็นอย่างยิ่ง
ดังนั้นชาวบ้านจึงได้มีความคิดที่แค้นแค้นพ่อแม่กาโดยจะลงโทษกับลูกกา เพราะโดยธรรมชาติไม่ว่า

จะเป็นสัตว์หรือมนุษย์ก็ตาม สัญชาติญาณของผู้ให้กำเนิดย่อมที่จะต้องรักและห่วงหาอาทรของตบยงชีวิต
ตั้งนั้นเมื่อลูกของตนถูกผู้อื่นรังแกให้ได้รับความทุกข์ทรมาน ความรู้สึกของผู้เป็นพ่อแม่ย่อมมากกว่า
ร้อยเท่าพันทวี

มีเรื่องเล่าเกี่ยวกับนิสัยชอบขโมยของกว่า ที่วัดไผ่ล้อม จังหวัดปทุมธานีในกลางฤดูฝน
มีนกปากห่างพากันมาทำรังวางไข่ที่บนต้นยางในวัดนั้นดังหลาย ร้อยรัง ในฤดูนี้มักมีคนแอบไปยิงนกนี้
เล่นเนือง ๆ พอเสียงปืนดัง นกปากห่างมักจะตกใจพากันบินหนีออกจากรังทั้งหมดทั้งตัวผู้และ
ตัวเมีย ในขณะที่พ่อแม่ตกใจพากันบินหนีกระจัดกระจายออกไป อีจากาที่ต่าง ๆ รอบวัด
จะฉวยโอกาสรีบพากันบินมายังต้นยางนั้น และขโมยคาบไข่ของนกปากห่างหนีไปชุกซ่อนไว้นอกวัด
แล้วก็บินมาขโมยใหม่ ถ้ารังไหนนกปากห่างเจ้าของรังกลับมาซ้ำ ไข่ก็อาจถูกขโมยหมดรังไปเลย
ก็ได้ ไข่ของนกปากห่างมีขนาดโตเท่า ๆ ไข่เป็ด ไม่น่าที่อีกาจะคาบไปได้ง่าย ๆ แต่กาก็คาบ
ไปได้สบาย ๆ ไม่ลื่นหรือหลุดจากปากของมันเลย

และสนามกอล์ฟสโมสรกอล์ฟดุสิต อีกาชอบบินโฉบลงมาคาบลูกกอล์ฟที่คนเล่นตีไป
ตามสนามกอล์ฟเนือง ๆ มักต้องจ้างเด็กให้เดินล่องหน้าไปคอยดูและคอยโห่ไล่อีกาขโมยนี้ มัน
ขโมยไปได้แล้วมักเอาไปชุกซ่อนในพงหญ้าหรือในที่ลับตาในลานพระราชวังดุสิตหรือไม่ก็พาไปชุกซ่อน
ในวัดเบญจมบพิตร คนงานเคยไปพบที่ชุกซ่อนของมันและเอาลูกกอล์ฟกลับมาขายได้ตั้งหลาย ๆ ลูก

เพลงร่วมใจ (16)

ตุ๊กแกมาเล่นร่าวาง	หอยโข่งเล่นแชมบัว
มดตะนอยมันลอยน้ำมา	จับไก่ป่ามายัดสี่ซอ
อึ่งอ่างเป่าปี่ในหนอง	เขียดตึกลองบนหัวคันทนา

ตอนนี้เป็นการแบ่งหน้าที่กันระหว่างสัตว์ต่างชนิดกันที่มีความสามัคคีและสามารถมา
ร่วมสนุกกันได้

- คำ - ตึกแก หอยโข่ง มดตะนอย ไก่ป่า อึ่งอ่าง เขียด
- ประโยค - 1. ตึกแกมาเล่นร่าวก   2. หอยโข่งมาเล่นแชมบ้า
3. อึ่งอ่างเป่าปี่ในหนอง   4. เขียดตึกลงบนหัวคันทา

ความคิดฝันบ้าน

ชาวบ้านคิดว่าความสามัคคีเป็นสิ่งสำคัญในการทำงานกลุ่มเพราะถ้ามีความเป็นหนึ่งเดียวกันแล้ว งานที่ทำก็บรรลุผลตามเป้าหมาย และชาวบ้านอุปมาภิเษยของสัตว์ชนิดต่าง ๆ ที่พบเห็นได้ในชีวิตประจำวันในเพลงร่วมใจ เหมือนกับกิริยาอาการของมนุษย์ นอกจากนี้เขา还有ความคิดว่าในด้านความเป็นอยู่นั้นทุกชาติทุกภาษาสามารถอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกันได้อย่างสันติถ้ามีความสามัคคีกันอย่างไรในเพลงที่สัตว์ต่างชนิดมาร่วมมือกันเล่นดนตรี เปรียบกับในหมู่บ้านวัดกุฎีทองนี้ นอกจากชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นลาวพวนแล้วยังมีคนไทย จีน แขก อยู่รวมด้วยและไม่เคยมีความขัดแย้งกันระหว่างชาติพันธุ์เลยแม้ครั้งเดียว สิ่งนี้ทำให้มองเห็นความคิดของคนพวนที่เป็นชาวบ้านส่วนใหญ่ของหมู่บ้านนี้ว่า เขามีใจที่เปิดกว้างยอมรับสิ่งที่แตกต่างจากตนเองได้ มีความโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อเพื่อนมนุษย์ และมีความสามัคคีต่อกันจึงได้อยู่กันด้วยความสงบสุข

เพลงกล้วยฝน (17)

- โยกเขกเอย   น้ำท่วมเมม
กระต่ายลอยคอ   หมาหางงอกอดคอโยกเขก

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของการเกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มีผลกระทบต่อสัตว์

- คำ - โยกเขก น้ำ เมม กระต่าย หมา
- วลี - 1. น้ำท่วมเมม   2. ลอยคอ
- ประโยค - หมาหางงอกอดคอโยกเขก

ความคิดฝันบ้าน

ชาวบ้านไม่สามารถตอบได้ว่าโยกเขกคืออะไร แต่คาดคะเนว่าโยกเขกในที่นี้อาจจะเป็นอาการของสิ่งมีชีวิตเป็นได้ทั้งคนและสัตว์ ที่ชาวบ้านคิดเช่นนี้เพราะโยกเขกมีคอเช่นเดียวกับคนและสัตว์ดังในประโยคที่ว่า "หมาหางงอกคอกโยกเขก" และวลี "น้ำท่วมเมม" ก็เป็นคำที่ใช้เรียกปรากฏการณ์ทางธรรมชาติซึ่งหมายถึงฝนตก ที่แน่ใจว่าหมายถึงฝนตกก็เพราะว่ากระต่ายลอยค่อนเอง เหตุที่ชาวบ้านกล่าวถึงสัตว์ทั้ง 2 ชนิดนี้ คือกระต่าย และสุนัข ก็เพราะคนพวกนี้มีวิถีชีวิตอยู่กับธรรมชาติ และสัตว์ทั้งคู่นี้ก็อาจพบเห็นได้ในชีวิตประจำวัน

ด้วยเหตุที่ธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเขาแล้ว ความคิดของเขาก็มักต้องคิดในเรื่องธรรมชาติเพราะ เป็นสิ่งที่เขาค้นเคยและได้พบเห็นอยู่เป็นประจำ

คุณยายหลิมเล่าว่าเมื่อ 5 ปีที่แล้วเคยมีปรากฏการณ์น้ำท่วมหมู่บ้าน เพราะฝนตกหนักมาก น้ำท่วมถึงขนาดที่ข้าวของและสัตว์เลี้ยงที่ได้ถูกบ้านลอยตามน้ำไป ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติในครั้งนี้นับว่าเป็นปรากฏการณ์ที่สร้างความเสียหายให้กับชาวพวนในหมู่บ้านนี้มากที่สุด เพราะไม่เคยมีน้ำท่วมหมู่บ้านแห่งนี้มาก่อน เมื่อคุณยายหลิมเล่าถึงเหตุการณ์ในครั้งนั้น ชาวบ้านคนอื่น ๆ ก็เห็นด้วยและกลัวว่าจะเกิดเหตุการณ์เช่นเดียวกับครั้งนี้อีก เมื่อชาวบ้านคนใดที่เดินผ่านไปมาแล้วได้ยินเรื่องการเล่าถึงเรื่องน้ำท่วมในครั้งอดีตก็มักจะหยุดคุยสมทบเสมอ เพราะ เป็นเหตุการณ์ที่คนพวนที่หมู่บ้านแห่งนี้ไม่มีวันลืม

เพลงจดหมายปลายทาง (18)

โอะละเห่เออ

อีสาเกคืนเดียว

แม่กาแม่เหี่ยว

อีโอบเฉียวไปทำรัง

แม่กาก็บินไปก่อน

แม่เหี่ยวก็ร่อนไปที่หลังเออ

ตอนนี้เป็นเรื่องราวความสอดคล้องของกาและเหี่ยวที่จะบินไปทำรังบนต้นไม้ต้นเดียวกัน

คำ - กา เขี้ยว สาเก

ประโยค - 1. แม่ก่าก็บินไปก่อน 2. แม่เขี้ยวก็ร้อนไปที่หลัง

ความคิดพื้นฐาน

ชาวบ้านได้คิดว่าบทเพลงนี้เป็นเรื่องของเมียหลวงและเมียน้อย เปรียบเมียหลวงกับกา และเมียน้อยกับเขี้ยว เพราะชาวบ้านมองนิสัยตามธรรมชาติของกาว่าเป็นนกที่ชื่อไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ดังมีเพลงว่า "กาเหว่าเอามาไขว้ไว้ให้แม่ก่าพัก แม่ก่าก็หลงรักคิดว่าลูกในอุทร" ในทางตรงกันข้ามกับเขี้ยวที่เป็นนกซึ่งมีสายตาดำมองเห็นได้ไกลครั้นถึงเวลาจับเหยื่อก็กะเล็งก่อนที่จะจัดการกับเหยื่อ ชาวบ้านจึงมองว่ามันไม่ซื่อดังจะเห็นได้จากมีคำเปรียบคนที่มองการณ์ไกลและทำอะไรมีแผนการณ์ว่า คนนั้น สายตาเขี้ยวและในบทเพลงนี้กล่าวถึงต้นไม้ต้นหนึ่ง ดังวลีที่ว่า "สาเกตันเดี้ยว" ซึ่งแม่ก่าได้บินไปทำรังก่อน ส่วนแม่เขี้ยวได้บินตามไปที่หลังเพราะแม่เขี้ยวเห็นความสะดวกสบายที่แม่ก่าได้ทำไว้ก็อยากจะได้โดยที่ไม่ต้องลงแรงให้เหนื่อยจึงได้คิดแย่งเอามาเป็นของตน ความสะดวกสบายในที่นี้หมายถึงบ้านและสามี หรืออาจตีความว่าคนพวนเขาเห็นกาและเขี้ยวอยู่เป็นนิจสิน จึงคิดผูกให้เป็นเรื่องราวและนำมาใช้ร้องกล่อมลูก เพราะเขาอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมที่ยังคงความเป็นธรรมชาติอยู่ค่อนข้างมาก แม้แต่ในปัจจุบันก็ยังคงพบเห็นนกทั้ง 2 ชนิดนี้ได้ไม่ยากภายในหมู่บ้าน

เพลงสองเกลอ (19)

นกเอี้ยงเอย

เลี้ยงควายเฒ่า

ควายกินข้าว

นกเอี้ยงตีกัน

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของนกเอี้ยงและควาย ซึ่งนกเอี้ยงช่วยกันเลี้ยงควาย

แต่ตอนท้ายนกเอี้ยงเกิดทะเลาะกันเอง

คำ - นกเอี้ยง ควาย ตีกัน

ประโยค - นกเอี้ยงเอยเลี้ยงควายเฒ่า

ความคิดพื้นฐาน

ชาวบ้านกล่าวว่านกเอี้ยงและควายเป็นสัตว์ที่พบเห็นคู่กันอยู่เสมอตามทุ่งนาในชนบทเพราะโดยธรรมชาติของสัตว์ทั้ง 2 ชนิดนี้ต้องพึ่งพาอาศัยกัน โดยที่ควายเมื่อเข้าไปในโคลนตมก็มักจะมีแมลงและตัวไรมาเกาะหลังให้เป็นที่น่ารำคาญ และนกเอี้ยงก็ช่วยควายให้หายรำคาญได้โดยจิกกินตัวแมลงและตัวไร ด้วยเหตุนี้ควายจึงยินยอมให้นกเอี้ยงเกาะบนหลัง เมื่อมนุษย์เห็นดังนั้นจึงคิดว่านกเอี้ยงกำลังเลี้ยงควาย ส่วนในตอนท้ายที่ว่า "ควายกินข้าว นกเอี้ยงตีกัน" ชาวบ้านคาดคะเนว่าอาจจะเป็นเพราะนกเอี้ยงแย่งอาหารกันจึงทะเลาะกัน

นกเอี้ยงเป็นสัตว์อยู่ร่วมกับนกเอี้ยงและนกกิ้งก่อง ประกอบด้วย นกเอี้ยง นกสาริกา นกกิ้งก่อง และนกขุนทอง นกพวกนี้กินแมลงต่าง ๆ เป็นอาหาร นกเหล่านี้ชอบหาอาหารกินตามหลังวัวควาย เพราะเวลาวัวควายเดินไปตามท้องทุ่ง หางของมันจะโบกพัดเอาตัวแมลงบินขึ้นมา นกพวกนี้จะจับแมลงจิกกินเป็นอาหาร อีกประการหนึ่งพวกแมลงทำความรำคาญให้กับ วัวควาย เหล่านี้ เมื่อบรรดานกช่วยจิกแมลงบนหลัง วัว ควาย จะทำให้วัวควายเหล่านี้รู้สึกสบายตัว ดังนั้นผู้พบเห็นจึงเหมาเอาว่า นกเอี้ยงเลี้ยงควาย

เพลงคู่กัด (20)

แมวเอ๋ยแมวเหมียว

แยกเขี้ยวยิงฟัน

เสือปลาหน้าสั้น

มากัดกันกับแมวเหมียวเอ๋ย

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของแมวและเสือปลา ที่เกิดความขัดแย้งจนเป็นเหตุให้ต้องกัดกัน

คำ - แมว เสือปลา

วลี - 1. แยกเขี้ยว 2. กัดกัน

ความคิดฝันบ้าน

คุณยายจลวยได้ตีความบทเพลงนี้ว่าเนื้อเพลงนี้เป็นการขู่ให้เด็กกลัวเพื่อจะได้นอนหลับ มีฉะนั้นแมวเหมียวและเสือปลาจะมากัดกันเป็นภาพที่น่ากลัว ให้เด็กหลับตานอนเสียก่อนที่มันจะมาเพื่อว่าคนเลี้ยงหรือแม่จะได้ไปทำงานอย่างอื่น

เป็นที่น่าตระหนกกันดีว่าความกลัวของเด็กซึ่งเป็นความผิดปกติทางอารมณ์ที่มีผลเสียมากเมื่อเติบโตขึ้นมากก็กลายเป็นเด็กซึ่งประสาทอ่อน ตกใจง่าย กลัวง่าย ซึ่งสาเหตุที่กลัวสาเหตุหนึ่งก็คือผู้ใหญ่หลอกให้กลัว เช่น หลอกเรื่องผีสังนางไม้ ฯลฯ การขู่ให้กลัวเช่นนี้มีมาทุกยุคทุกสมัย แม้จนกระทั่งปัจจุบันนี้ โดยที่จุดมุ่งหมายให้เด็กกลัวเพราะผู้เลี้ยงต้องการให้เด็กหลับ เพื่อว่าจะได้นำเวลาช่วงนี้ไปปฏิบัติภารกิจอื่น ๆ ได้ แต่ความกลัวที่จะส่งผลมาถึงจิตใจเด็กนั้น ผู้เลี้ยงคงไม่ได้คิดอย่างลึกซึ้งว่าจะ เป็นผลร้ายต่อเด็กมากเท่าใด ดังนั้นจึงมีการหลอกและการขู่กันอยู่เรื่อย ๆ สัตว์ที่น่ามาขู่ก็ไม่พ้นสัตว์ที่มีการกระทำที่น่ากลัว อย่างเช่น การกักกันของแมวกับเสือปลาดังในบทเพลงนี้ เป็นต้น

เพลงศึกชิงโพรง (21)

นกกิ้งโครง	ไปแย่งโพรงนกเอี้ยง
เจ้าของเขาว่า	ก็หันหน้ามาเถียง
ร้องอ้ออ้อเอี้ยงอ้อเอี้ยง	เถียงเจ้าของเขาเอ๋ย

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของความขัดแย้งระหว่างนกกิ้งโครง และนกเอี้ยงที่แย่งชิงในสิ่งเดียวกัน

คำ - นกกิ้งโครง นกเอี้ยง แย่ง ว่า เถียง

ความคิดพินบ้าน

ชาวบ้านมองว่านกกิ้งโครงเป็นเมียน้อยที่ไปแย่งโพรงนกเอี้ยงซึ่งเป็นเมียหลวง ครั้นพอเจ้าของบ้านเขารู้ก็เถียงและล้อเลียน ชาวบ้านเปรียบนกกิ้งโครงเหมือนกับคนพาลที่อยากจะได้อะไรของผู้อื่นมาเป็นของตน

นกกิ้งโครงหรือนกคลั่งโคลง เป็นนกที่มีสีและขนคล้ายกับกา ตัวเล็กขนาดนกเขาชวา บางทีมีผู้เข้าใจผิดคิดว่าเป็นกาที่มี ชาวบ้านส่วนมากเกลียดกาเพราะกามีนิสัยพาลและชอบขโมยของ ด้วยเหตุที่นกกิ้งโครงคล้ายกา ชาวบ้านจึงไม่ชอบนกกิ้งโครงเพราะคิดว่ามีนิสัยเหมือนกา และพยายามตีการกระทำของนกกิ้งโครงไปในแง่ลบเสมอ

2. บทเพลงที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

2.1 บทเพลงที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ใช้สัตว์เป็นตัวแทนในการนำเสนอ

เพลงหัวอกเดียวกัน (22)

นกอะไรน้อยน้อย	มันจับอยู่คั่นข่อยคั่นเตี้ยเตี้ย
นกเขามันพลัดคู่	ก็เปรียบเหมือนนกพลัดเมีย

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของมนุษย์ที่มีความเศร้าอันเกิดจากการพลัดพรากจากคนที่ตนรัก โดยใช้นกเขา เป็นตัวแทนในการนำเสนอ

คำ - นกเขา พลัดคู่ พลัดเมีย

ประโยค - นกเขามันพลัดคู่ก็เปรียบเหมือนนกพลัดเมีย

ความคิดพินบ้าน

ชาวบ้านมีความรู้สึกเศร้าใจไปกับเพลงที่ร้อง และคิดว่าตัวละครในเพลงอาจไม่แสดงความรู้สึกออกมาอย่างเปิดเผย แต่จะนำธรรมชาติใกล้ตัวในทันทีที่นึกออกเขามาเปรียบเทียบกับ ความ

รู้สึกของตนเพื่อจะได้มีความรู้สึกอุ่นใจว่าเมื่อยามโศกเศร้าหนักเขามันก็เศร้าเหมือนกัน ไม่ได้เศร้าคนเดียว การที่คิดเช่นนี้ก็เป็นการปลอบใจตนเองให้คลายเศร้าลงไปได้ ดังประโยคที่ว่า "นกเขามันปลัดคู้ ก็เปรียบเหมือนนกปลัดเมีย"

ชาวบ้านเชื่อในเรื่องการปลัดพรากจากกันว่าสาเหตุของการปลัดพรากก็เนื่องมาจากอดีตชาติ ที่ได้ทำให้ผู้อื่นต้องปลัดพรากจากกัน ชาตินี้จึงต้องรับผลกรรม ดังเช่นในวรรณกรรมเรื่องพรหมจักร ได้กล่าวถึงการปลัดพรากจากกันของตัวละครไว้หลายตอน มีตอนหนึ่งที่พระยาพรหมจักรต้องปลัดพรากจากนางรัตนสีดาก็เพราะในชาติก่อนได้ทำให้พ่อแม่แม่ต้องพรากจากกัน

นกเขาคูรัก (23)

นกเขาเอ๋ย	ก่อนนี้เคยขันคู้คู่กัน
ทุกคืนทุกวัน	นกเขานั้นก็มาขันจับใจ
เลื่อนลอยไปตามสายลม	ชื่นชมแล้วก็เศร้าใจ
โน่นแนะนกเขาไฟร	บินไปจับยอดกุเขาทอง
นั่งเรียงกระไรเคียงคู้	จู่จุกกรูหาคู่มาครอง
เปรียบเหมือนพี่กับน้อง	เฝ้าแต่มองนัยน์ตารักกัน

ตอนนี้เป็นเรื่องราวความรักที่ระคนทุกข์ของหนุ่มสาวโดยใช้นกเขาเป็นตัวแทนใน

การนำเสนอ

คำ - คู่กัน ชื่นชม เศร้าใจ เคียงคู้ รักกัน

วลี - 1. ก่อนนี้เคยขันคู้คู่กัน 2. ชื่นชมแล้วก็เศร้าใจ 3. เฝ้าแต่มองนัยน์ตารักกัน

ความคิดพื้นบ้าน

ชาวบ้านได้กล่าวถึงเสียงขันคู้อันไพเราะของนกเขาดังประโยคที่ว่า "นกเขานั้นก็มาขันจับใจ" อีกทั้งนำนกเขามาเปรียบกับคนซึ่งเคยมีความรักที่สมหวัง แต่สิ่งเหล่านี้ก็ได้กลายเป็นอดีตไปแล้วเพราะมีคำว่า "ก่อนนี้" และประโยคที่ว่า "ชื่นชมแล้วก็เศร้าใจ" หมายถึงชื่นชมเรื่องราวที่

มีแต่ความสุขในอดีต และเศร้าใจ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างก็ได้จบลงแล้ว แต่ไม่ได้บอกถึงอดีตที่แสนสุข
ว่าจบลงเพราะเหตุใด คู่รักของตนอาจจะจากไปหรือจากตายก็ได้แต่ในตอนท้ายของเพลงที่ว่า
"นั่งเรียงกระไรเคียงคู่ จูชุกกรูหาคู่มาครอง เปรียบเหมือนพี่กับน้องเฝ้าแต่มองนัยน์ตารักกัน"
แสดงถึงว่าเมื่อมีจบก็ต้องมีเริ่มต้นใหม่ได้ อดีตก็ไม่มีความหวนกลับ ดังนั้นเขาจึงได้มีรักใหม่

เหตุที่เรื่องราวของความรักมักน่าหนักเข้ามาเปรียบนั้นก็เพราะลักษณะตามธรรมชาติของ
นกเขานั้นซื่อตรงต่อคู่ของมัน หากคู่ของมันตายไปมันก็จะไม่หาคู่ใหม่อีกจะอยู่เป็นม่ายเพียงลำพัง
ตัวเดียวไปอย่างนั้นจนกระทั่งตัวตาย อาจจะด้วยเหตุนี้ที่คนมักนำนกชนิดนี้ไปเปรียบเทียบกับความรัก
ของชายหญิงเสมอ ดังจะเห็นได้ในหลายเพลง รวมทั้งเพลงนกเขาคู่รักนี้ด้วย

เพลงรับรักพี่น้องคนดี (24)

นกกาเหว่าเว้าโว้	ผูกโบว์ตัดดอกจำปา
ผมตัดสับคหน้าหนี	แม่ผมบ้นหทัยจะไปกับพี่ก็มา

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของการเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาวโดยใช่ นกกาเหว่า เป็น
ตัวแทนในการนำเสนอ

คำ	-	กาเหว่า	แม่ผมบ้นหทัย
วลี	-	แม่ผมบ้นหทัย	จะไปกับพี่ก็มา

ความคิดพื้นบ้าน

ชาวบ้านคิดว่าบทเพลงนี้ เป็นการเกี่ยวพาราสีกันระหว่างหนุ่มสาว และฝ่ายหญิงไม่
ชอบฝ่ายชายที่มาจับตนจึงได้สับคหน้าหนี และในบทเพลงนี้ได้นำนกกาเหว่ามาเปรียบกับคนซึ่งอาจ
เป็นไปได้ว่านกชนิดนี้มีพฤติกรรมที่แปลกไปจากนกชนิดอื่น ๆ ดังเพลงหนึ่งซึ่งกล่าวไว้ว่า "แม่กา
เหว่าเอ๋ย มาไข่วัวให้แม่กาพัก" ซึ่งเพลงดังกล่าวได้ทำให้มองเห็นความไม่ดีของนกกาเหว่า
ที่ไม่พักไขว่ของตนและทิ้งลูกไว้ให้แม่กาเลี้ยง ในทำนองเดียวกันกับเพลงนี้ ที่เปรียบผู้หญิงคนหนึ่งซึ่ง

ได้นำแบบฉบับของกาเหว่ามาใช้ เช่นผู้หญิงคนนี้อาจจะเป็นคนช่างเจรจา สังเกตจากมีคำว่า "เว้าโว้" ในประโยค "นกกาเหว่าเว้าโว้" คำนี้อาจเป็นการเลียนเสียงร้องของกาเหว่าที่ร้องเว้า เว้า ก็เป็นได้ ส่วนลักษณะที่เด่นอีกอย่างก็คือตัดผมสั้นนอกจากนี้ยังแต่งผมโดยการผูกโบว์ และตัดคอกจำปา การแต่งตัวเช่นนี้ย่อมแปลกกว่าหญิงทั่วไปในหมู่บ้าน ซึ่งนิยมไว้ผมยาวและมีกิริยาสงบเสงี่ยมไม่ช่างพูด คนที่มีพฤติกรรมแปลกไปจากคนส่วนใหญ่ย่อมแสดงให้เห็นว่าเป็นคนกล้า มีความเชื่อมั่นที่จะทำโดยไม่สนใจว่าใครจะว่าอย่างไร ส่วนหน้าตาในเพลงไม่ได้บอกว่าเป็นคนสวยหรือไม่อย่างไรแต่น่าจะเป็นคนสวยเพราะกล้าตัดผมสั้นโชว์หน้าตาตั้งประโยค "ผมตัดสับคหน้าหนิ" ส่วนคำว่า "สับคหน้าหนิ" เป็นลักษณะที่บ่งชี้ของผู้หญิง เมื่อมีผู้ชายมาจีบตั้งประโยคที่ว่า "แม่ผมบ้นหียจะไปกับพี้ก็มา" เป็นที่น่าสังเกตมีการใช้คำว่า "แม่ผมบ้นหีย" เรียกแทนตัวผู้หญิง แสดงว่าผู้ชายประทับใจในทรงผมที่แปลกจนกลายเป็นลักษณะเด่นของผู้หญิงคนนี้จึงได้ใช้เรียก ส่วนวลีที่ว่า "จะไปกับพี้ก็มา" นั้นอาจหมายถึงว่าชายคนนี้อาจจะไปด้วยแต่ไม่แน่ใจว่าผู้หญิงที่หญิงแบบนี้จะยอมไปกับตนหรือไม่เพราะผู้หญิงลักษณะนี้คงจีบยาก จึงได้พูดในทำนองแบ่งรับแบ่งสู้เพราะกลัวถูกปฏิเสธนั่นเอง

เพลงคนละขั้ว (25)

โนง โน้ง โนง	นกกิงโครงมาจับหลังคา
จับแมวแจวเรือ	มาจับเอาเสื่อไถนา
พ้อตาใส่ถอบ	ลูกเขยชอบกัญชา

ตอนนี้เป็นเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างพ้อตาและลูกเขยโดยใช้แมวและเสื่อเป็นตัวแทนในการนำเสนอ

คำ - นกกิงโครง แมว เสื่อ พ้อตา ลูกเขย
 ประโยค - 1. แมวแจวเรือ 2. เสื่อไถนา
 3. พ้อตาใส่ถอบ 4. ลูกเขยชอบกัญชา

ความคิดพินบ้าน

ชาวบ้านอธิบายไม่ได้ชัดเจนแต่กล่าวได้ว่าบทเพลงนี้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างพ่อตา และลูกเขยที่ไม่สามารถเข้ากันได้เพราะพ่อตาเป็นคนขยันทำงาน ดังประโยคที่ว่า "พ่อตาใส่躬" กล่าวคือ躬เป็นหมวดชนิดหนึ่งซึ่งชาวนาจะใช้ขณะทำงานเพื่อกันแดด躬จึงเป็นสัญลักษณ์ของการทำงาน ส่วนลูกเขยชอบเมากัญชาดังประโยคที่ว่า "ลูกเขยชอบกัญชา" ถ้าจะให้ลูกเขยทำงานก็เปรียบเหมือน "จับแมวแจวเรือ มาจับเอาเสือไถนา" ดังที่กล่าวไว้ซึ่งเป็นไปไม่ได้ เพราะแมวไม่สามารถที่จะแจวเรือได้เช่นเดียวกับเสือที่ไม่สามารถไถนาได้เปรียบสิ่งนี้กับการทำงานของลูกเขย ลูกเขยทำไม่ได้เพราะเขาเมากัญชา เพราะฉะนั้นพ่อตากับลูกเขยคู่กันถึงอย่างไรก็อยู่ด้วยกันไม่ได้ เหตุที่เพลงกล่าวถึงพ่อตาและลูกเขย ก็เพราะโครงสร้างทางสังคมของลาวพวนนั้น เมื่อลูกสาวแต่งงาน ฝ่ายชายหรือลูกเขยต้องมาอยู่บ้านทางฝ่ายหญิง ดังนั้นพ่อตาและลูกเขยจึงต้องอยู่บ้านเดียวกันด้วยเหตุนี้

เพลงกุงนางบ้านนา (26)

จีเอ๋ยจี	ทอดแหตรงนี้คงจะมีกุงนาง
อีลอบวาง	กุงเอ๋ยกุงเอ๋ยกุงนาง
หนุณาเอวบาง	รูปร่างสวยเอ๋ย

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของการเกี่ยวพาราสิระหว่างหนุ่มสาวโดยใช้กุงเป็นตัวแทนใน

การนำเสนอ

คำ - ทอดแห กุงนาง ลอบ สวย

วลี - ทอดแหตรงนี้คงจะมีกุงนาง

ประโยค - อีลอบวาง

ความคิดฝันบ้าน

ชาวบ้านอธิบายไม่ได้ชัดเจนแต่พอล่าว่าได้ว่าเป็นการแสดงการเกี่ยวพาราสี โดยได้นำการทอดแหมาเปรียบ ดังในวลีที่ว่า "ทอดแหตรงนี้คงจะมีกุ้งนาง" คนที่จะทอดแหย่อมต้องคาดคะเนก่อนว่าน่าจะทอดแหตรงไหน เปรียบเหมือนชายหนุ่มที่คิดจะเกี่ยวสาวก็ต้องมีการหยั่งเชิงดูก่อน เมื่อรู้ว่าพอมีทางที่จะเกี่ยวได้ ถึงได้ลงมือเกี่ยวดังประโยคที่ว่า "อีลอบวาง" ส่วนวลีที่ว่า "กึ่งเอ๋ยกึ่งเอ๋ยกึ่งนาง" คล้ายกับว่า เป็นการตะล่อมหลอกล่อให้กึ่งเขาลอบที่ตนได้วางไว้ ก็เหมือนกับการพุดจาเกี่ยวพาราสีเพื่อให้ฝ่ายหญิงยอมตกลงรับรักตน ส่วนวลีที่ว่า "หนุณาเอวบาง รูปร่างสวยเอย" หนุณาในที่นี้อาจไม่ได้หมายถึงหนุณาที่เป็นสัตว์ชนิดหนึ่ง แต่อาจเป็นคำที่ใช้เรียกแทนผู้หญิงที่ตนหมายปอง เพราะมีการกล่าวชมรูปร่างว่าสวยเพื่อให้ผู้หญิงพอใจในตอนท้ายอีกด้วย

2.2 บทเพลงที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ใช้ดอกไม้และต้นไม้เป็นตัวแทนในการนำเสนอ

เพลงรักจำพรากร (27)

วัดเอ๋ยวัดโบสถ์	ปลูกข้าวโพดสาละ
ลูกเขยตกยาก	แม่ยายก็พรากรลูกสาวหนี
ต้นข้าวโพดสาละ	ตั้งแต่ต้นนี้จะโรยรา

ตอนนี้เป็นเรื่องราวความทุกข์ ของชายผู้หนึ่งซึ่งถูกแม่ยายพรากรภรรยาไปจากตน โดยใช้ ข้าวโพดสาละ เป็นตัวแทนในการนำเสนอ

คำ - ต้นข้าวโพดสาละ แม่ยาย ลูกสาว ลูกเขย โรยรา

ประโยค - แม่ยายก็พรากรลูกสาวหนี

ความคิดฝันบ้าน

ชาวบ้านมีความรู้สึกเศร้าใจไปกับเพลงและได้อธิบายว่า เพลงนี้แสดงถึงความว่าเหวของชายที่ตกยากเพราะถูกแม่ยายพรากภรรยาไปจากตนตั้งประโยคที่ว่า "ลูกเขยตกยาก แม่ยายก็พรากลูกสาวหนี" ความรู้สึกของผู้ที่เป็นสามีข่มขู่แน่นอนเพราะ เคยอยู่กับภรรยาซึ่งเป็นเพื่อนคู่คิดกันมา เมื่อแม่ยายพรากภรรยาไปจากตนความรู้สึกก็ขมต้องเหวห่างและโรยราไปที่ละน้อยเหมือนต้นข้าวโพดสาละที่ขาดน้ำก็จะโรยราไปในที่สุด ตั้งประโยคที่ว่า "ต้นข้าวโพดสาละ ตั้งแต่ต้นนี้จะโรยรา" ชาวบ้านได้พูดถึงการกระทำของแม่ยายว่าเป็นคนใจร้ายใจบาปและไม่มีศีลธรรมที่พาลูกสาวตนหนีไปจากลูกเขยเป็นการพรากผัวพรากเมีย

เป็นที่น่าสังเกตว่าแม่ของภรรยา มักจะเข้ามามีส่วนในชีวิตครอบครัวอยู่เสมอไม่ว่าจะเป็นในบทเพลงที่นิยมร้องกันหรือแม้แต่ในชีวิตจริงก็ตามที่ ที่เป็นเช่นนี้เพราะโครงสร้างทางสังคมของคนพวนเมื่อชายหญิงแต่งงานกัน ฝ่ายชายต้องมาอยู่บ้านของฝ่ายหญิง ดังนั้น แม่ยายและลูกเขยจึงต้องอยู่ในบ้านเดียวกัน เมื่อลูกเขยตกยากแม่ยายก็กลัวว่าลูกของตนจะลำบาก ด้วยความรักลูกจึงได้พาลูกของตนหนีไป

เพลงรักอมตะ (28)

ดอกบัวไทยนั้นจะงามผุดผ่อง	แต่ฉันมองเห็นว่าเธอสวยกว่า
เธอน่ะสวยจริงๆ สวยยิ่งกว่าเทพธิดา	ชื่นใจกระไรหนักหนา
เมื่อเวลาเธอรักฉัน	หากเธอตายฉันต้องวายชีวัน
มามาตายด้วยกัน	ขึ้นสวรรค์คู่กันกับเธอ

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของการเกี้ยวพาราสีของหนุ่มสาวโคยไช้ ดอกบัว เป็นตัวแทนในการนำเสนอ

คำ - ดอกบัว สวย เทพธิดา ชื่นใจ รัก สวรรค์ คู่ เธอ ฉัน
วลี - 1. แต่ฉันมองเห็นว่าเธอสวยกว่า

2. เรอนะสวยจริง ๆ สวยยิ่งกว่าเทพธิดา

3. หากเธอตายฉันต้องวាយชีวิต

ประโยค - เธอรักฉัน

ความคิดพื้นบ้าน

ชาวบ้านกล่าวว่าบทเพลงนี้เป็นการเกี่ยวพาราสีของหนุ่มสาวโดยน้าธรรมชาติคือดอกบัวที่บริสุทธิ์ผู้ค่องมาเปรียบกับความงามของหญิงสาว อีกทั้งมีการเป็นขอหญิงสาวว่าสวยกว่าเทพธิดา และได้เข้าถึงความรักอันมั่นคงของคนให้ฝ่ายหญิงมั่นใจว่าถ้าฝ่ายหญิงตายตนเองก็จะไม่สามารถอยู่ได้ จะต้องตายตกไปตามกัน เพื่อจะได้ขึ้นสวรรค์ด้วยกัน แม้ตัวตายก็ไม่กลัวเท่ากับต้องอยู่คนเดียว เพราะขาดเธอไป ดังวลีที่ว่า "หากเธอตายฉันต้องวายชีวิต"

ด้วยเหตุที่คนลาวพวนส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา พุทธศาสนาจึงมีอิทธิพลต่อความเชื่อของคนพวนเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อในเรื่องบุพเพสันนิวาส ความเชื่อในเรื่องอานิสงส์ หรือแม้แต่ความเชื่อในเรื่องนรกสวรรค์ ดังที่กล่าวไว้ในเพลงซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อว่าพระอินทร์ และเทพยดาอารักษ์ หรือเทวดา จะอยู่บนฟ้าสรวงสวรรค์ ซึ่งมี 6 ชั้น เรียกว่า "ฉกามาวจร" ได้แก่ จตุมหาราชิกา ดาวดึงส์ ยามะ ดุสิตา นิมมานรดี ปรนิมิต วัสสวดี ซึ่งสวรรค์ชั้นต่าง ๆ เหล่านี้เต็มไปด้วยความสุขอันเป็นทิพย์สมบัติ ไม่มีอะไรในโลกมนุษย์จะเทียบเท่าได้

เพลงกุหลาบฉาบรัก (29)

แม่กุหลาบเชียงใหม่หอมชื่นซุใจ	พาให้ถวิลเมื่อสวยกลีบส่งกลิ่น
สวยสิ้นเกสรอยากจะได้ดอกอยากจะดม	อยากจะชมอยากจะช้อน
อยากจะตัดอยากจะตอนเอากุหลาบ	ไว้เชยเอ๋ยเอากุหลาบไว้เชย
ลมทะเลพัดล่องนกงูทองก็มาร้องรำแพน	จากถิ่นหากินไกลแดน
นกงูรำแพนจากแดนมาไกล	โอิ้อดอกรักไครหนอมาหัดรักแลไม่เห็น
เฝ้าประดับประคองฉันมองไปทุกเช้าเย็น	รักเอ๋ยเราเคยได้เห็นรักเข้ารักเป็น
เฝ้าแต่แลมอง	

ตอนนี้เป็นเรื่องราวความรักของหนุ่มสาว โดยใช้ดอกกุหลาบและดอกรักเป็นตัวแทน
ในการนำเสนอ

คำ - กุหลาบ ถวิล สวย เซซ นกยูง ไร่แพน ดอกรัก รัก

วลี - 1. อยากจะเด็คืออยากจะคม   2. อยากจะชมอยากจะช้อน
3. อยากจะตัดอยากจะคอนเอากุหลาบไว้เซซ

ประโยค - นกยูงไร่แพน

ความคิดพื้นบ้าน

บทเพลงนี้เป็นการเปรียบเทียบหญิงสาวกับดอกกุหลาบว่านอกจากจะสวยแล้วยังมีกลิ่นหอม
อีกด้วย เช่นเดียวกับหญิงสาวที่มีความงามเพียบพร้อม ชายหนุ่มก็ย่อมอยากจะได้ไว้เซซชม แต่
เพราะฝ่ายชายและฝ่ายหญิงนั้นอยู่ไกลกัน ฝ่ายหญิงอยู่ที่เชียงใหม่ คำว่า "แม่กุหลาบเชียงใหม่"
ในประโยคแรกส่วนฝ่ายชายอยู่ที่ไหนเพลงไม่ได้บอกไว้ ทราบแต่ว่าอยู่ไกลกัน ดังประโยคที่ว่า
"นกยูงไร่แพนจากแดนมาไกล" นกยูงไร่แพนก็ต่อเมื่อจะหาคู่ เช่นเดียวกับชายหนุ่มที่จะหาคู่รัก
ชาวบ้านรู้สึกสงสารฝ่ายชายที่เฝ้าชื่นชมและปรารถนาหญิงผู้นี้มาเป็นคู่ ต่อมาจึงคิดที่จะ
จับฝ่ายหญิงเช่นเดียวกับนกยูงไร่แพนแต่เพราะความห่างไกลความรักจึงไม่สมหวัง เมื่อความรัก
ไม่สมหวัง คนพวมนักมีคำพูดติดปากที่เป็นการปลอบใจคนที่ผิดหวังว่า "คงไม่ใช่คู่กัน ถ้าเป็นคู่กันแล้ว
คงไม่แคล้วกันไปได้" คำปลอบนี้ถ้าพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว เป็นความเชื่อในเรื่องบุพเพสันนิวาส
แม้ว่าความเชื่อนี้จะไม่ใช่ความเชื่อทางพุทธศาสนาโดยตรง แต่เป็นความเชื่อที่เนื่องมาจากความ
เชื่อในทางพุทธศาสนาว่าคนเราตายแล้วต้องเกิดอีก จึงเชื่อว่าถ้าเคยเป็นคู่ครองกันมาในอดีตชาติ
หรือเคยทำบุญร่วมกัน ก็จะได้มาร่วมชีวิตกันอีกในปัจจุบันชาติ ความเชื่อในเรื่องบุพเพสันนิวาส
เป็นความเชื่อที่ปลุกความรับผิดชอบในการเลือกคู่ครองให้ขึ้นกับโชคชะตาที่กำหนดมาให้มาเป็นคู่กัน

เพลงรับรักที่เถิดหวานใจ (30)

ช่อมาลีมาลี	ดอกนี้มีมาลีของใคร
หอมระรื่นชื่นใจ	ควรจะได้เด็ดดม
นั้นดอกอะไร	ตัดไว้เหนือหู
ฉันอยากจะรู้	ว่าดอกไม้มัน
มีกลิ่นหอมเย็น	หรือจะเป็นมะลิวัลย์
ไอ้ดอกไม้มัน	ขอให้ฉันจะได้ไหมเธอ

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของการเกี่ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาวโดยใช้ดอกช่อมาลีเป็นตัวแทน

ในการนำเสนอ

- คำ - ช่อมาลี ชื่นใจ มะลิวัลย์
 วลี - 1. ดอกนี้มีมาลีของใคร 2. หอมระรื่นชื่นใจ 3. ควรจะได้เด็ดดม
 ประโยค - ไอ้ดอกไม้มันขอให้ฉันจะได้ไหมเธอ

ความคิดพื้นบ้าน

ชาวบ้านกล่าวว่าเพลงนี้เป็นการเปรียบเทียบผู้หญิงกับดอกช่อมาลี ซึ่งดอกไม้ชนิดนี้มีลักษณะเป็นดอกเล็ก ๆ กลีบดอกบาง สีม่วงอ่อน มีความสวยงามมากเปรียบเหมือนผู้หญิงที่สวยงาม น่าทะนุถนอมผู้ชายก็เลยอยากได้ไว้เป็นคู่เซย

ในบทเพลงนี้ชายหนุ่มได้ขอความรักจากหญิงที่ตนพอใจ โดยมีการนำดอกไม้ มาเปรียบกับผู้หญิงดังประโยคคำถามที่ว่า "ช่อมาลี มาลี ดอกนี้มีมาลีของใคร" ครั้นจะถามตรง ๆ ว่าเรามีเจ้าของหรือยังก็กลัวถูกปฏิเสธ จึงได้นำดอกไม้เป็นตัวแทนผู้หญิงในการถามและได้พูดต่อว่า "หอมระรื่นชื่นใจ ควรจะได้เด็ดดม" เมื่อเปรียบเทียบเป็นดอกไม้ก็เท่ากับมีความสวยงามอยู่ในตัวอยู่แล้วอีกทั้งยังมีกลิ่นหอมชื่นใจ ก็เสมือนหนึ่งว่าทั้งสวยและดี ตนก็อยากได้ไว้ชมเซย

นอกจากนี้ฝ่ายชายยังอยากรู้ถึงดอกไม้ที่เป็นดอกไม้จริง ๆ ที่ผู้หญิงตัดไว้เหนือหูว่าเป็น

ดอกอะไรและทายว่าเป็นดอกมะลิวัลย์ แต่ในที่สุดคอนท่ายก็ได้กล่าวว่า "โอ้ดอกไม้ฉัน จะได้ไหมเธอ" ไม่ว่าจะ เป็นดอกอะไรก็ตามตนเองก็อยากจะได้ จึงขอผู้หญิงออกไปอย่างนั้น ถ้าฝ่ายหญิงให้ดอกไม้ที่ชายหนุ่มขอก็เท่ากับว่าเป็นการตอบรับรักโดยปริยาย

ชาวบ้านเล่าว่ามีความเชื่อเรื่องหนึ่งซึ่งกล่าวถึงดอกช่อมาลีว่าเป็นดอกไม้ที่ห้ามบูชาพระ เพราะดอกมีสีม่วง และเชื่อว่าสีม่วงเป็นสีโสภณ ให้ความรู้สึกที่หม่นหมอง ไม่เหมาะที่ผู้หญิงสาวจะ นำไปถวายหรือบูชาพระ เพราะจะทำให้ความรักต้องผิดหวังและหม่นหมองเศร้าสร้อยเหมือน สีของดอกไม้ชนิดนี้ นอกจากนี้ดอกไม้ที่มีสีม่วงเช่นดอกรักเร่ ก็ห้ามปลูก ถ้าบ้านนั้น มีลูกสาว เพราะถ้าฝ่าฝืนลูกสาวก็จะหนีตามผู้ชายไปเหมือนชื่อรักเร่ ชาวบ้านเชื่อว่าสีม่วงเป็นสีต้องห้าม สำหรับหญิงสาวแม้แต่เสื้อผ้าก็มักให้หลีกเลี่ยงสีแห่งอาถรรพณ์นี้ เสมอ

2.3 บทเพลงที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่ใช้ดวงดาวและดวงจันทร์เป็น ตัวแทนในการนำเสนอ

เพลงราตรีพิลาส (31)

เดือนดาราเด่นบนฟ้าคาราขาวฟ่อง	เด่นบนฟ้านามอง เจริญมาจองค์รักเสียใหม่
หัวกอะไรรำพึงคิดถึงอะไรรำพัน	ร้องไห้ฝั้นแสงจันทร์ส่องหล้า
เดือนก็ทงายลมพระพายพัดมา	ขึ้นอร่าอยากจะทำคู่ชม

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของหนุ่มสาวที่อยากจะหาคู่รัก โดยใช้ เดือนและดาวเป็นตัวแทน ในการนำเสนอ

คำ	- เดือน ดารา ฟ้า คู่รัก คิดถึง ฝั้น แสงจันทร์ ลม ขึ้นอร่า คู่ชม
วลี	- ขึ้นอร่าอยากจะทำคู่ชม

ความคิดฝันบ้าน

ชาวบ้านกล่าวว่าเมื่อธรรมชาติทุกสิ่งทุกอย่างเป็นใจ ไม่ว่าจะ เป็นดาวที่ขับแสงเรืองรอง
อยู่บนฟ้า หรือแสงจันทร์ที่ส่องสว่างในคืนเดือนหงาย แม้แต่ลมก็พัดโชยมาอย่างแผ่วเบาทุกสิ่งรอบกาย
ล้วนสวยงาม ขามมองก็สบายใจ เมื่อสิ่งต่าง ๆ ลงตัวแล้วก็ถึงตัวเองว่าขาดเพื่อนใจที่จะมานั่ง
ชมธรรมชาติด้วยกัน จึงอยากที่จะมีคู่รักดังในเนื้อเพลงราตรีพิลาส

คนพวน เป็นคนที่รักธรรมชาติ เพราะผูกพันกับธรรมชาติมาจนธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่ง
ของชีวิตก็ว่าได้ เพราะไม่ว่าที่อยู่อาศัย และอาหารการกินก็ต้องพึ่งพาธรรมชาติ นอกจากนี้ภาษา
ข้าวของเครื่องใช้ก็ยังได้ใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบที่มีอยู่ในธรรมชาติมาสาน ถัก ทอ เป็นเครื่อง
ใช้สอย เช่น ตะกร้า กระบุง บั้งกั ฯลฯ

ด้วยเหตุที่ต้องมีวิถีชีวิตร่วมกับธรรมชาติเช่นนี้ จึงทำให้คนพวนรักและมองธรรมชาติเป็น
สิ่งสวยงามน่าชื่นชม และมีความสุขที่ได้พุดถึงจึงไม่น่าแปลกใจที่คนพวนมักนำเรื่องราวที่เกี่ยวกับ
ธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต เข้ามาสอดแทรกไว้ในบทเพลงกล่อมเด็ก และ
เพลงร้องทั่วไปอยู่เสมอ

เพลงขอพรจากจันทร์ (32)

จันทร์ เอ๋ยจันทร์ เจ้า	ขอข้าวขอแกง
ขอแหวนทองแดง	ผูกมือน้องข้า
ขอช้างขอม้าให้น้องข้าขี่	ขอเก้าอี้ให้น้องข้านั่ง
ขอเตียงตั้งให้น้องข้านอน	ขอละครให้น้องข้าดู
ขอบายชูเลี้ยงน้องข้าเถิด	ขอบายเถิดเลี้ยงตัวข้าเอง

ตอนนี้ เป็นเรื่องราวของความรักระหว่างพี่กับน้องโดยใช้ดวงจันทร์ เป็นตัวแทน

ในการนำเสนอ

- คำ - จันทน์ น่อง
- วลี - 1. ขอแหวนทองแดงผู้มีน่องข้า 2. ขอช่างขอม้าให้น่องข้าขี่
3. ขอเก้าอี้ให้น่องข้านั่ง 4. ขอเตียงตั้งให้น่องข้านอน
5. ขอละครให้น่องข้าดู 6. ขอบายชูลี้น่องข้าเถิด

ความคิดฝันบ้าน

ชาวบ้านกล่าวถึงเพลงนี้ว่าเป็นเพลงที่แสดงถึงความรักที่มีต่อน้องจึงได้อธิษฐานขอสิ่งต่าง ๆ จากดวงจันทร์ให้น้อง

การขอสิ่งที่ตนปรารถนากับดวงจันทร์ เพราะมีความเชื่อว่าดวงจันทร์มีอำนาจศักดิ์สิทธิ์ที่จะคล้อยตามสิ่งทีขอให้เป็นจริงได้ เพราะดวงจันทร์เป็นสิ่งที่มหัศจรรย์เดียวในโลกมีความสวยงามและอยู่สูงสุดเอี่ยม ดังนั้นจึงคิดไปว่าดวงจันทร์มีความศักดิ์สิทธิ์ จึงได้ขอสิ่งต่าง ๆ จากดวงจันทร์ให้กับน้องเพราะความรักที่มีต่อน้อง ปรารถนาจะให้น้องได้รับแต่สิ่งที่ดี ตั้งแต่ประโยคแรกจนเกือบจบประโยคสุดท้ายของเพลงเป็นการขอสิ่งต่าง ๆ ให้น้องทั้งหมด แต่ประโยคสุดท้ายเป็นการขอให้ตัวเองตั้งความว่า "ขอบายเกลี้ยงตัวข้าเอง" เป็นไปได้ว่าตัวพี่ที่เลี้ยงน้องนั้นก็ยังเป็นเด็กอยู่ เพราะยังมีความปรารถนาให้มีคนเลี้ยงตนเอง และที่ได้ขอคนแก่ให้มาเลี้ยงตนเองนั้นอาจเป็นเพราะคนแก่มักใจดีตามใจเด็กมากกว่าพ่อแม่เสียอีกและที่สำคัญคนแก่มีเวลามากพอที่จะพูดคุยหรือดูแลตนเองอย่างเต็มที่เพราะคนแก่ไม่ต้องคอยห่วงว่าจะต้องไปทำงานเหมือนกับหนุ่มสาวจึงอยู่กับตนได้ตลอดเวลา ซึ่งสิ่งนี้จะทำให้ตนเองมีความรู้สึกอุ่นใจ

เพลงกระต่ายหมายจันทร์ (33)

ขามจันทร์ฉายแสง	กระจายสว่างนภา
เมฆน้อยลอยลงมา	สว่างนภาดุจดังกลางวัน
ตัวฉันเป็นกระต่ายตัวน้อย	ตัวพ่อหนุ่มน้อยเปรียบเหมือนดวงจันทร์
เราสิมารักกันรักกันให้มั่น	ได้ไหมเล่าเธอ

ตอนนี้เป็นเรื่องราวของการเกี้ยวพาราสีระหว่างหนุ่มสาว โดยใช้ดวงจันทร์เป็นตัวแทนในการนำเสนอ

- คำ - ดวงจันทร์ นภา เมฆ กระจ่าง รัก
 วลี - 1. ตัวฉันเป็นกระจ่างต่ำต้อย 2. ตัวพ่อหนุ่มน้อยเปรียบเหมือนดวงจันทร์
 ประโยค - เราสิมารักกันรักกันให้มันได้ไหมเล่าเธอ

ความคิดพื้นฐาน

ชาวบ้านกล่าวว่าในบทเพลงนี้เป็นการกล่าวชมความงามของธรรมชาติ อีกทั้งเป็นการเกี้ยวพาราสีของชายหนุ่มหญิงสาวโดยฝ่ายหญิงได้เปรียบตัวเองเป็นกระจ่างที่ต่ำต้อย และเปรียบผู้ชายเป็นดวงจันทร์ ดังคำกล่าวที่ว่า "กระจ่างหมายจันทร์" ในบทเพลงนี้ฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายขอความรักจากชายที่ตนชอบ

คำกล่าวของคนโบราณที่ว่ากระจ่างหมายจันทร์ นั้นหมายถึงการที่หวังในสิ่งที่สูงสุดเอื้อมในคืนเดือนหงายเรามักเห็นกระจ่างออกมานั่งชมจันทร์ คนที่เห็นจึงคิดไปว่ากระจ่างนั้นหมายอยากจะไปดวงจันทร์ กอปรกับเมื่อเพ่งมองดวงจันทร์จะเห็นเงาที่อยู่ภายในดวงจันทร์มีลักษณะรูปร่างเหมือนกับกระจ่าง

สรุป

ในเพลงกล่อมเด็กที่มีบริบทเกี่ยวกับธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นเพลงลาวหรือเพลงไทยที่ลาวพวนเลือกมาร้องนั้น บ่มสะท้อนความคิด ความรู้สึก และอารมณ์ของลาวพวนได้ดังนี้

ลาวพวนเป็นเผ่าที่รักความสงบ และมีชีวิตความเป็นอยู่ผูกพันอยู่กับธรรมชาติมาช้านาน จนถึงได้ว่าธรรมชาติได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตพวกเขาแล้ว เพราะไม่ว่าจะทำสิ่งใดก็พึ่งพาธรรมชาติเสียส่วนใหญ่ไม่ว่าจะเป็นการปลูกสร้างที่อยู่อาศัยก็มักจะใช้ไม้ที่หาได้จากธรรมชาติ เช่น ไม้ไผ่ หรือใบจากที่ใช้ในการมุงหลังคา ส่วนในเรื่องอาหารการกินก็เก็บพืชผักที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มาเลี้ยงปากท้อง ดังสะท้อนจากคำที่กล่าวถึงพืชผักชนิดต่าง ๆ ในเพลงแผ่นดินของเรา(2) หรือ

แม้แต่ในเรื่องราวของชายที่สอยก็ได้ใช้ประโยชน์จากวัตถุดิบที่หาได้ในธรรมชาติมาทำเป็น เครื่องมือ เครื่องใช้ ดังสะท้อนจากคำที่กล่าวถึงตะกร้าและตะเกียง ในเพลงแผ่นดินของเรา (2) อีกเช่น เดียวกัน คนพวนรู้ซึ่งถึงคุณค่าของธรรมชาติเพราะฉะนั้นเมื่อพูดถึงธรรมชาติ คนพวนจะมีความสุขสดชื่นร่วมไปกับธรรมชาติด้วยดังสะท้อนจากคำและวลีในเพลงราตรีพิลาส (31)

เมื่อคนพวนมีความคุ้นเคยกับธรรมชาติเป็นอย่างดีจึงทำให้คนพวนรอบรู้เรื่องราวที่เกี่ยวกับความเป็นอยู่และอุปนิสัยของสัตว์ก่อบรกับควมมีนิสัยช่างสังเกตเขาจึงรู้จักอุปนิสัยของนกชนิดต่าง ๆ ได้กว้างถึงโครงมีนิสัยพาลและเกเรชอบระรานผู้อื่น ดังสะท้อนจากคำในเพลงศึกชิงโพรง (21) ส่วนกามีนิสัยชอบขโมยข้าวของของชาวบ้านนำมาซึ่งความโกรธแค้นของชาวบ้านยิ่งนัก ดังสะท้อนจากวลีที่แสดงการแค้นในเพลงแพะรับบาป (15) และเหยี่ยวมีนิสัยเจ้าเล่ห์มองการณ์ไกลดังสะท้อนจากประโยคในเพลงจุดหมายปลายทาง (18) เป็นต้น อีกทั้งคนพวนยังได้มีจินตนาการให้สัตว์สามารถทำทุกอย่างได้เหมือนมนุษย์ เช่น จินตนาการให้นกสามารถพูดได้ ดังสะท้อนจากประโยคคำถามในเพลงคนเลี้ยงควาย (8) และจินตนาการให้สัตว์ชนิดต่าง ๆ สามารถเล่นดนตรีได้เหมือนมนุษย์ ดังสะท้อนจากประโยคในเพลงร่วมใจ(16) เมื่อคนพวนคิดถึงเรื่องสัตว์มักจะคิดในลักษณะความมีอิสระในการดำรงชีวิตของสัตว์ในธรรมชาติ และบางครั้งจะใส่ความคิดหรือความรู้สึกของตนให้สัตว์ด้วย เช่น เมื่อตนผิดหวังและเห็นนกเกาะต้นไม้อยู่ ก็คิดว่านกคงจะเศร้าเหมือนตน ความรู้สึกเช่นนี้สะท้อนจากประโยค "นกเขามันพลัดคู้ก็เปรียบเหมือนกุหลัดเมีย" ในเพลงหัวอกเดียวกัน (22) หรือ มองนกกำลังบินว่านกคงจะอยากกลับรังเหมือนกับตนที่อยากกลับบ้าน ดังสะท้อนจากวลีในเพลงแผ่นดินของเรา (2)

เป็นที่น่าสังเกตว่าเพลงกล่อมเด็กของลาวพวนส่วนใหญ่มีที่จะสอดแทรกเรื่องราวของธรรมชาติไว้ไม่มากนัก นกชนิดต่าง ๆ เป็นสัตว์ที่ได้นำมากล่าวไว้ในเพลงมากที่สุด และสามารถนำลักษณะนิสัยที่เด่นของนกในแต่ละชนิดมาสัมพันธ์กับเรื่องราวในเพลงได้เป็นอย่างดี เช่น ในเรื่องราวของความรักมักนำนกเขามากกล่าวถึงเพราะลักษณะนิสัยตามธรรมชาติของนกเขาเป็นนกที่ซื่อสัตย์ต่อคู่ของมัน ดังที่กล่าวถึงนกชนิดนี้ในเพลงหัวอกเดียวกัน(22) และเพลงนกเขาคูรัก(23) เป็นต้น ถึงแม้ว่าคนพวนจะชื่นชมธรรมชาติว่าสวยงามเพียงใด แต่ในความคิดของคนพวนมองธรรมชาติ 2 ด้าน คือด้านที่งดงามและด้านที่น่ากลัว ด้วยเหตุที่เขาเคยได้รับความเสียหายจาก

ภัยธรรมชาติมาแล้วในอดีต ทุกคนยังจำเหตุการณ์ในครั้งนั้นได้เป็นอย่างดี ดังคำบอกเล่าของชาวบ้านในความคิดพื้นบ้านของเพลงกลัวฝน (17)

ธรรมชาติมักถูกนำไปประกอบเรื่องราวของความรักในเพลงด้วยเสมอ ไม่ว่าจะเป็น ธรรมชาติที่มีชีวิตหรือไม่มีชีวิตก็ตาม มักถูกนำมาใช้ในการเปรียบเทียบกับความรักและคนรัก เช่น เปรียบความโรยราของต้นข้าวโพดสาละกับการรู้สึกที่เศร้าหมองของชายที่พลัดพรากจากภรรยาอันเป็นที่รักดังสะท้อนจากการเปรียบเทียบในเพลงรักจำพราก (27) นอกจากนี้ยังเปรียบดอกกุหลาบว่าสวยงามและน่าทะนุถนอมเหมือนกับคนที่ตนหลงรัก ดังสะท้อนจากคำและวลีในเพลงกุหลาบฉาบรัก (29) อีกทั้งมีการเปรียบตัวเองเหมือนกระต่ายที่คำต้อคอยคนรัก ดังสะท้อนจากวลีในเพลงกระต่ายหมายจันทร์ (33) เป็นต้น

นอกจากนี้บทเพลงกล่อมเด็กที่มีบริบทเกี่ยวกับธรรมชาติยังได้ปรากฏความเชื่อต่าง ๆ ของคนพวน เช่น ความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ดังสะท้อนจากเพลงแพะรับบาป (15) และความเชื่อในเรื่องการพลัดพราก ดังสะท้อนจากเพลงรักจำพราก (27) และความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ดังสะท้อนจากเพลงรักอมตะ (28) เป็นต้น จะเห็นได้ว่าความเชื่อเหล่านี้ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนา ซึ่งคนพวนส่วนใหญ่นับถือ

สิ่งต่าง ๆ ทั้งที่เป็นความคิด ความรู้สึก หรือการมองโลก ของคนพวนที่ปรากฏในเพลงกล่อมเด็กที่มีบริบทเกี่ยวกับธรรมชาติย่อมทำให้เราทราบและเข้าใจถึงโลกทัศน์ในด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นความคิดหรือความรู้สึกที่เขามีต่อธรรมชาติ ความรัก และความเชื่อ ได้เป็นอย่างดี

